

วัดญาณเวศกวัน ๒๕ ปี
เมื่อยังมีหลวงลุงชาย

หลวงลุงชาย คือหลวงตาของหลาย ๆ คน

วัดญาณเวศกวัน ๒๕ ปี
เมื่อยังมีหลวงลุงฉาย

หลวงลุงฉาย คือหลวงตาของหลายๆ คน

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ๑,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก: นุฏุล พุกกลิ่น

พิมพ์ที่ :

บริษัท สหธรรมิก จำกัด

๕๔/๖๗-๘, ๗๑-๒ ถนนจรัลสนิทวงศ์ ๑๒ แขวงวัดท่าพระ

เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

โทร. ๐๒ ๘๖๔ ๐๔๓๔

อนุสรณ์หลวงลุงเล่มเล็ก

วัดญาณเวศกวันได้จัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ สำหรับ สิริธรรมาปณกาลของหลวงลุง หรือหลวงตา คือ พระครูสังฆรักษ์ (ฉาย ปณฺญาปทีโป) ตั้งชื่อว่า “วัดญาณเวศกวัน ๒๕ ปี เมื่อยังมี หลวงลุงฉาย” หนังสือเล่มนั้นใหญ่และหนามาก ต้องใช้เวลามากในการพิมพ์ บัดนี้ เวลากระชั้นชิดมาก บรรณาธิการต้องปิดเล่ม และได้ส่งต้นฉบับเข้าโรงพิมพ์ไปแล้ว แต่คนเก่าๆ ที่ระลึกถึงหลวงลุง และคนที่เคยอยู่ใกล้ชิด หลวงตา จำเรื่องราวที่น่ารู้ไว้มาก บางราย เขียนส่งไม่ทัน ผู้เห็นประโยชน์จึงตกลงกับบรรณาธิการ คือ พระครู ประคุณสรกิจ ขอรับภาระดำเนินการพิมพ์ข้อเขียนอันสมควร ที่ส่งไม่ทันเหล่านั้น ถวายแก่หลวงลุง โดยทำเป็นหนังสือเล่มเล็กน้อย ที่พิมพ์เสร็จได้ในเวลาฉับไว โดยตั้งชื่อหนังสือเล่มเล็กนี้ว่า “หลวงลุงฉาย คือหลวงตาของหลายๆ คน” ดังที่ปรากฏนี้

ผู้เห็นประโยชน์

๒๑ พ.ย. ๖๖

หลวงลุงฉาย พระมงคลธีรคุณ (พระมหาอินทร์)
ลูกศิษย์มงคล รัตนรองใต้
เยี่ยมพระภิกษุ ที่หุบเขาเล็กๆ
อำเภออุ้มถ่อง จังหวัดสุพรรณบุรี
ปีพุทธศักราช ๒๕๓๔

สารบัญ

อนุสรณ์หลวงลุงเล่มเล็ก	ก
หลวงตาฉาย (ด.ต.มงคล รัตนรองใต้)	๑
ตามพระทั้งเก้าทั้งแก็ไปเรียนธรรม (ตัม ธีรามโร)	๕๒
ถึงหลวงตา (ฉาน เกษหอม (อ้วน) และครอบครัว)	๖๑
หนีร้อน มาพึ่งเย็น (สมนึก ชัยมีเขียว)	๖๒

หลวงตาฉาย

น้อมรำลึกถึงหลวงลุงฉาย จากใจศิษย์กัณฐิ มงคลศิษย์
วัดญาณเวศกวัน

กว่าจะมาพบพระเถระ ๓ รูป ท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินทร
และหลวงลุง ซึ่งต่อไปนี้ กระผมเรียก “ท่านเจ้าคุณ” ก็หมายถึง
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) “พระครูปลัดอินทร” ก็
หมายถึง พระมงคลธีรคุณ และ “หลวงลุง” ก็หมายถึง หลวงลุงฉาย

ในยุค “สำนักสงฆ์ญาณเวศกวัน” กำลังพัฒนาบนเนื้อที่ร่วม
๑๑ ไร่ คุณยงยุทธ์ คุณชุตินา ณะปุระ เป็นผู้ถวายที่ดินแปลงแรก
นี้จนลู่วงมาเป็น “วัดญาณเวศกวัน” ดังปัจจุบันนี้ ญาติโยมรุ่น
เก่าๆ รุ่นบุกเบิกวัด บางท่านลี้ภัยจากวัดญาณเวศกวันไปตาม
กาลเวลา เหมือนตั้งหลวงลุงฉายของวัดญาณเวศกวัน

ในช่วงยุคนั้นญาติโยมรุ่นเก่าจะเห็นภาพเด็กหนุ่มลูกศิษย์วัด
ชื่อ “มงคล” ปฏิบัติหน้าที่งานที่วัดญาณฯ เดินเคียงตามพระเถระ
๓ รูป ท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินทร หลวงลุงฉาย กินนอนที่วัด
ญาณฯ ตอนนั้นผมอายุ ๒๒ ย่าง ๒๓ ปีใช้ชีวิตที่วัดญาณฯ นาน
เกือบ ๑๕ ปี หลังจากนั้นได้จากหายไป

เมื่อได้รับการติดต่อจากคุณป้าบุบผา คณิตกุล พี่ตัม (ดร.อัมรินทร์
จันทนะศิริ) พี่ตัมเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับหลวงลุงเป็นอย่างดี
ตั้งแต่สมัยอยู่อเมริกาว่างานสรีรภาพนกาลสังขารหลวงลุงฉายจะมี

ขึ้นในต้นเดือนธันวาคมนี้ ท่านเจ้าคุณปรารภว่า มงคลได้อยู่ดูแลปฏิบัติหลวงลุงใกล้ชิดสนิทกว่าใครๆ น่าจะให้มงคลเขียนเล่าเหตุการณ์และเรื่องราวความเป็นไปของหลวงลุงไว้ให้คนอื่นได้รู้จักหลวงลุง และรู้เหตุการณ์ความเป็นมาเป็นไปของวัดญาณฯ กันมากขึ้น

ถือโอกาสนี้เล่า และตอบคำถามพระภิกษุหลายรูปหลายรุ่นที่ลาสิกขาไปแล้วก็มาก ที่ท่านยังอยู่ในสมณเพศมีพรรษามากแล้ว และญาติโยมรุ่นเก่า ว่าผมไปอย่างไรมาอย่างไร ถึงได้มาอยู่วัดญาณฯ มารู้จักสนิทกับหลวงลุงฉายได้ ก่อนอื่นตัวกระผมผู้เขียนถึงหลวงลุงขอเล่าถึงอดีต กว่าจะมาพบหลวงลุงที่วัดพระพิเรนทร์ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นชีวิตความเป็นสมณเพศจนถึงวาระสุดท้ายสังขารหลวงลุงที่วัดญาณเวศกวัน

ปัจจุบัน ผมดาบตำรวจมงคล รัตนรองใต้ อายุ ๕๓ ปี รับราชการตำรวจที่จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นคนกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี หลังจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อายุ ๑๓ ปี บวชเป็นสามเณรที่บ้านเกิด จำพรรษา ๑ ปี จบนักธรรมตรี ท่องบทสวดมนต์ ๗ ตำนานได้เร็วกว่าสามเณรรูปอื่น ท่านเจ้าอาวาสนำไปอยู่วัดอุ่มทอง อำเภออุ่มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสำนักเรียนบาลีที่มีชื่อเสียงมากในยุคนั้นจบนักธรรมเอก บาลีประโยค ๑-๒ ที่วัดอุ่มทอง พระอาจารย์นำมาฝากเรียนต่อที่วัดบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะกรุงเทพฯ เพื่อเรียนบาลีและฝ่ายสามัญศึกษาสายมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตอนอยู่วัดอุ่มทอง ผมชอบนั่งสมาธิฝึกสมถกรรมฐาน

เป็นกิจวัตร ก่อนนอน มีคืนหนึ่งหลับนิมิตเห็นพระเถระรูปหนึ่ง ลักษณะน่าเคารพเลื่อมใสมาก มาเยี่ยมที่กุฏิเล็กๆ ของผมที่วัดอู่ทอง ตื่นมากกลางดึก ผมสามเณรน้อยได้อิच्छฐานจิต ขอให้ได้พบพระเถระรูปนั้น ขอเป็นลูกศิษย์ ให้ท่านเป็นกัลยาณมิตรสั่งสอนธรรม นำพาชีวิตที่ติงาม ที่ผมอิच्छฐานเช่นนั้นเพราะเรียนบาลีมีข้อความในธรรมบท ได้กล่าวถึงอดีตพระเถระบุคคลสำคัญในพุทธประวัติ ท่านจะอิच्छฐานจิตปรารถนาความสำเร็จไว้ ด้วยความเป็นเด็กก็ตั้งใจทำตามตำราที่เรียนมา

แรงอิच्छฐานจิตเป็นจริง

มาอยู่วัดบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ เพื่อนสามเณร ๓ รูปชวนไปเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา ๔ ๕ ๖ สายมหาจุฬาฯ วัดสระเกศ ภูเขาทอง ผมได้พบกับท่านพระมหาวิระ ตอนนั้นท่านเป็นเลขาเจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดช่องลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี หลวงพี่วิระได้ชวนสามเณรมงคลไปเยี่ยมวัดพระพิเรนทร์ ๓ ครั้ง ได้พบกับหลวงพ่อถวัลย์ ท่านรับผิดชอบดูแลกุฏิใหญ่ที่ท่านเจ้าคุณ ท่านเคยพำนักจำพรรษามาตั้งแต่เป็นสามเณร

ช่วงนั้นท่านเจ้าคุณ ได้ลาออกจากการเป็นเจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ ด้วยปัญหาเรื่องสุขภาพ จึงได้ไปพำนักเพื่อรักษาตัวอยู่ในชนบท หรืออาจเรียกว่าเป็นการหลีกเร้นออกไปเพื่อรักษาตัวพร้อมกับพระครูปลัดอินศร และหลวงลุง

กุฏิหลังใหญ่จึงเป็นกุฏิว่างเปล่า แต่ทางวัดยังรักษาไว้ในสภาพเดิม เพื่อวันใดท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินศร และหลวงลุงเข้ามาทำกิจของสงฆ์ลงพระปาติโมกข์บวชพระ ท่านเจ้าคุณจะเป็นองค์พระอุปัชฌาย์ ท่านยังมาทำสังฆกรรมร่วมกับคณะสงฆ์วัดพระพิเรนทร์ แม้ท่านเจ้าคุณจะลาออกจากวัด แต่ความเป็นพระเถระที่มีเมตตาอย่างไม่ได้ตัดขาดจากวัดพระพิเรนทร์

หลวงพ่อถวัลย์ พระมหาวิระปริกษาทกลงกันว่า สามเณรมงคล เหมาะแก่การมาดูแลรักษากุฏิใหญ่ท่านเจ้าคุณ ดูจากกิริยาความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ขอเลือกสามเณรรูปนี้ แล้วพาขึ้นไปกราบฝากท่านเจ้าอาวาส พระมหาอุทัย (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว) หลวงพ่อถวัลย์ (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว) กล่าวเหตุผลเพื่อให้สามเณรมงคล เข้าอยู่ชั้นล่างกุฏิใหญ่ดูแลทำความสะอาดกุฏิใหญ่ทั้งหมด เพื่อวันใดท่านเจ้าคุณ เข้ามาทำกิจของสงฆ์ที่วัดพระพิเรนทร์ กุฏิต้องพร้อมเพื่อการต้อนรับท่าน

ภารกิจหลักของสามเณรมงคล หลังกลับจากบิณฑบาต ถวายภัตตาหารเข้าหลวงพ่อถวัลย์ ล้างถ้วยชามเรียบร้อยแล้ว ต้องเช็ดดูกุฏิใหญ่ทุกห้องในรอบเช้า และหลังกลับจากเรียนหนังสือวัดสระเกศ ต้องเช็ดถูรอบค้ำอีกครั้ง หลวงพ่อถวัลย์ให้ถือปฏิบัติอย่างนี้ทุกวัน เพราะไม่ทราบว่าท่านเจ้าคุณจะเข้าวัดวันใดกุฏิใหญ่ต้องพร้อมทุกเมื่อ อย่าให้บกพร่อง เมื่อทราบว่าท่านเจ้าคุณจะมาพัก โดยส่วนมากปกติท่านจะมาลงพระปาติโมกข์วันพระใหญ่ ทางโรงเรียน

วัดสระเกศจะหยุด วันโกนและวันพระ ท่านเจ้าคุณจะมา วันนั้นทั้งวันหลวงพ่อถวัลย์จะมาควบคุมงานด้วยตัวท่านเอง ให้ถอดมุ้งลวดทุกบานออกมาล้าง เช็ดพัดลม ขอบประตูหน้าต่าง ระเบียบลูกกรงทุกตัว ชัดห้องน้ำ หลวงพ่อถวัลย์ให้ความสำคัญเรื่องความสะอาด กุฏิใหญ่ของท่านเจ้าคุณมาก หลวงพ่อถวัลย์บอกว่าท่านเจ้าคุณมีโรคภูมิแพ้ควั่นฝุ่นมากจึงต้องหลีกเลี่ยงจากวัดพระพิเรนทร์ไปอยู่ในชนบท

แม้ได้ทำความสะอาดดูแลกุฏิใหญ่นานนับปี ไม่เคยได้พบท่านเจ้าคุณเลยสักครั้ง ตอนนั้นท่านน่าจะจำพรรษาอยู่ต่างจังหวัดทราบแต่เพียงว่าเป็นกุฏิพระเถระผู้ใหญ่ ผมยังไม่ทราบว่าท่านเป็นใครหน้าตาเป็นอย่างไร ด้วยความเป็นสามเณร มาวันหนึ่งหลวงพ่อถวัลย์แจ้งข่าวว่าท่านเจ้าคุณจะมาลงพระปาติโมกข์บ่ายวันนี้ ให้ผมทำความสะอาดกุฏิอีกรอบ และรอกกราบต้อนรับปฏิบัติท่านจะมีพระ ๒ รูปติดตามท่านมาด้วย

เมื่อท่านเจ้าคุณมาถึงกุฏิ หลวงพ่อถวัลย์แนะนำตัวผมว่าท่านรับเข้ามาอยู่ดูแลความสะอาดกุฏิใหญ่ โดยมอบกุญแจทุกห้องให้ผมถือไว้ ผมก็กราบท่านเจ้าประคุณเป็นครั้งแรก ท่านเจ้าคุณกล่าวอนุโมทนาชอบใจสามเณรที่เป็นภาระธุระเรื่องความสะอาดกุฏิท่านท่านพักถามถึงการเรียนการศึกษา และได้กราบท่านพระครูปลัดอินศร และหลวงลุงเป็นครั้งแรกเช่นกัน

หลวงลุงมองหน้าผม พยักหน้ายิ้มๆ ให้ผม ท่านเจ้าคุณเข้าไปพักในห้องทำงานซึ่งเป็นห้องนอนในตัว มีโต๊ะทำงาน ๑ ตัวเก้าอี้ ๑ ตัว

เตียงนอนไม้กระดานเล็กๆ ลักษณะเตียงนอนเป็นฝาไม้เปิดพับได้ เพื่อเก็บที่นอนไม่มีสิ่งของมีค่าอื่นใดในห้องนอนจำวัดของท่าน ห้องนอนของท่านเจ้าคุณมีขนาดไม่ใหญ่ ขนาดประมาณ ๒.๕ * ๓.๕ เมตร ผมเช็ดถูทุกวันได้เห็นความสมณะ สันโดษ เรียบง่ายของท่านเจ้าคุณ

ภายในห้องจะมีแต่สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเท่านั้น ผมได้เห็นความสันโดษของท่านเจ้าคุณตั้งแต่กุฏิวัดพระพิเรนทร์ห้องอื่นอีก ๒ ห้องมีเพียงหนังสือต่างๆ ที่จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ อีกห้องเป็นห้องพระมีโต๊ะหมู่บูชาโล่งว่างเปล่า ผมชอบขึ้นมานอนที่ห้องนี้

พระครูปลัดอินศร หลวงพ่อถวัลย์ลงไปทำธุระของท่าน คงเหลือผมกับหลวงลุงนั่งอยู่ หลวงลุงกล่าวขึ้น “สามเณร พระถวัลย์ ท่านเป็นพระที่มีความเป็นระเบียบเข้มงวดมาก สามเณรต้องมีความอดทน มีมานะขยันมุ่งการเรียน อาย่าย่อท้อ เป็นบุญวาสนาแล้วที่ได้เข้ามาอยู่ดูแลรักษากุฏิท่านเจ้าคุณ”

ปี ๒๕๓๔ เมื่อสามเณรมงคลมีอายุบวชพระ ๒๐ ปีได้รับความเมตตาจากท่านเจ้าคุณเป็นพระอุปัชฌาย์ หลวงพ่อถวัลย์ พระครูปลัดอินศร หลวงลุงร่วมทำสังฆกรรมนั่งหัตถบาสนในการอุปสมบทของผมที่อุโบสถวัดพระพิเรนทร์

ปี ๒๕๓๖ ผมได้ลาสิกขาที่วัดพระพิเรนทร์ เพื่อออกไปคัดเลือกทหาร แต่ไม่ติดทหาร ตอนนี้โยมคุณตาสำราญ อารยางกูร โยมบิดาของท่านเจ้าคุณได้สืบลง ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่ได้ศึกษาลา

เรียนวัดพระพิเรนทร์ หลวงพ่อถวัลย์มอบหมายหน้าที่ให้กระผม เป็นผู้ดูแลศาลาตั้งศพคุณตาสำราญ เพราะทุกวันจันทร์ ญาติๆ ของท่านเจ้าคุณ มีคุณป้ากานดา คุณป้าบุบผา น้องสาวท่านเจ้าคุณ พร้อมทั้งคุณลุงธวัช คณิตกุล เป็นต้นจะมา ผมจึงได้รู้จักคุณป้าบุบผา ตั้งแต่นั้นมา ได้ช่วยงานตลอดจนถึงวันพระราชทานเพลิงศพของคุณตาสำราญ

ผมออกจากวัดพระพิเรนทร์ ไปทำงานบริษัทขายอะไหล่รถยนต์ เกือบ ๒ ปีที่นิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ เพลิดเพลินสนุกไปตามโรงงานต่างๆ งานซ่อมเป็นงานที่ถนัดมาก ไม่นานก็ขึ้นเป็นหัวหน้าฝ่ายตรวจเช็คการซ่อมเพื่อเสนอราคา อะไหล่ก่อนการซ่อม เมื่อถึงจุดอิมตัวก็ลาออกเข้ามาช่วยงานคุณป้าบุบผา งานคุณป้าบุบผาคืองานเกี่ยวกับท่านเจ้าคุณเป็นหลัก อันดับแรก ท่านเจ้าคุณประสงค์จะส่งคืนมอญใหญ่ที่วัดพระพิเรนทร์ ให้เป็นสมบัติสงฆ์วัดพระพิเรนทร์ หน้าที่ผมให้เป็นผู้จัดคัดหนังสือทั้งหมด ทุกเล่ม ลงกล่องอย่างเป็นหมวดหมู่เรียงตามเล่มที่ท่านเจ้าคุณจัดไว้ ห้ามสลับข้ามกันแม้แต่เล่มเดียว ให้ผมรับผิดชอบจัดเก็บผู้เดียวเป็นหลัก หากทำกันหลายคนจะสับสน ผมต้องกลับคืนสู่วัดพระพิเรนทร์ อีกครั้ง และใช้เวลาจัดเก็บหนังสือนานหลายวัน

ท่านเจ้าคุณไม่ประสงค์ย้ายสิ่งอื่นใดนอกจากหนังสือ ผมได้ทยอยขนหนังสือขึ้นรถที่คุณป้าบุบผามอบให้ใช้ บรรทุกขึ้นไปมอบถวายท่านเจ้าคุณที่สำนักสงฆ์สายใจธรรม อำเภอพนมสารคาม

จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่องานขนย้ายหนังสือสำเร็จลง ท่านเจ้าคุณมอบหมายให้ผมนำกุญแจกุฏิทุกห้อง ส่งมอบให้ท่านเจ้าอาวาส ท่านพระมหาอุทัยด้วยตัวเอง

นับแต่นั้นมา ท่านเจ้าคุณไม่ได้เข้าไปพักที่กุฏิหลังใหญ่นั้นอีก เป็นการอำลากุฏิหลังนั้นในวันที่ส่งมอบคืนกุญแจ จบงานหนังสือ วัดพระพิเรนทร์ คุณป้าบุบผา คณิตกุลส่งผมไปอยู่วัดญาณฯ ในยุคนั้นยังไม่มีพระเข้ามาอยู่จำพรรษา มีพระมหาเจริญ มาจากวัดพระพิเรนทร์ มาพักแบบระยะสั้นเพื่อไปเรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยมหิดล

นอกจากนี้มีพระฝรั่ง จากวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี สายหลวงปู่ชา มาพักเรียนบาลีระยะสั้นๆ มีผมเป็นโยมวัดเต็มตัว และมีพีชัชคนวัดเก่า ไปๆมาๆ ก็เจียบหายไป หน้าที่หลักของผม คือ ตัดหญ้า รดน้ำต้นไม้ เช็ดกุศลา หอสวดมนต์ กุฏิไม้รวม ๔ ห้องที่ท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินศร หลวงลุงเคยมาพักใน ระยะสั้นๆ เป็นกุฏิหลังแรกของวัดญาณฯ เป็นกุฏิที่หลวงลุงท่านได้พักอาศัยมาโดยตลอด

ท่านเจ้าคุณ จะพักพำนักจำพรรษาที่สำนักสงฆ์สายใจธรรมเป็นหลัก หากวันใดมีงานเร่งด่วน นายรักษาโรค งานหนังสือ หรือนำพาบุคคลสำคัญขึ้นไปพบท่านเจ้าคุณ เป็นหน้าที่ผมขับรถนำพาขึ้นภูเขาสักสำนักสงฆ์สายใจธรรมจะเรียกกันในแวดวงวัดญาณฯว่า “ภูเขາ” เพราะอยู่ติดกับเชิงเขาสำโรงดงยาง คำว่าหลวงลุงผม

เรียกท่านตามท่านเจ้าคุณเรียกแทนนามท่าน ส่วนมากท่านอื่นๆ จะเรียกท่านว่า “หลวงตาฉาย”

สร้างกุฏิใหม่ กุฏิรวมหลายห้อง

โยมวัดญาณฯ ได้ปรึกษากลางกันว่าควรสร้างกุฏิหลังใหม่เพิ่ม เพื่อแยกกุฏิท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินทร ออกมาจากกุฏิไม้รวมหลังเก่า

ระยะเวลาการสร้างเกือบปีจึงสำเร็จลง ตอนกำลังก่อสร้างนี้ ผมต้องอยู่วัดญาณฯ เป็นหลัก ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานตัวแทนทางวัดญาณฯ คุณหมอกาญจนา คุณประพัฒน์ เป็นโยมวัดเข้ามาดูแลควบคุมงานตรวจงานตลอด บางวันคุณหญิงกระจ่างศรีจะเข้ามาดูงาน คุณหญิงฯ มักจะมีอาหารการกินมาฝากผมตลอด

เมื่อกุฏิหลังใหม่สร้างเสร็จสมบูรณ์ เสนาสนะที่อยู่อาศัยเป็นที่สัปปายะ ท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินทร หลวงลุงจาริกจากภูเขาลงมาจำพรรษาที่วัดญาณฯ ในช่วงนี้ผมจะได้พบกับหลวงลุงทุกวัน คนวัดมีเพียง ๒ คนคือ “พี่จอร์” คนขับรถประจำวัด กับผมอีก ๑ คน มีเพียงคน ๒ คนที่ทำหน้าที่ปฏิบัติพระ และงานวัด ตั้งแต่เช้าจรดค่ำ อาหารการฉันเช้า-เพล ส่วนงานต้อนรับแขกญาติโยม พี่จอร์จะมอบให้ผมเป็นผู้ดูแล

พระนวกะเข้ามาบวชยังมีไม่มาก รุ่นแรกๆ หลวงพี่สุรเดช (สึกแล้ว) พี่ต้อม (ดร.อัมรินทร์) ท่านพระมหาสุทธิ ท่านพระครูครุฑราชิต

สวนป่าญาณเวศกวัน

อาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ ภูมิภมร อาจารย์ ดร.อรธณพ เริ่มพัฒนาปลูกต้นไม้ เป็นป่า มีการทอดผ้าป่าต้นไม้ ได้พันธุ์ไม้หลากหลายชนิด อาจารย์ ดร.สุรีย์ เป็นผู้วางผังการปลูก หลวงพี่สุรเดช มาเป็นหลักอีกแรง ผมเป็นผู้ช่วยอีกคน รวมพลังญาติโยม ปลูกต้นไม้จนเป็นอุทยานป่าในเขตวัดญาณฯ เท่าทุกวันนี้ พันธุ์ไม้ที่เหลือผมได้นำไปปลูกที่เขื่อนกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ต้นไม้หลายต้นปลูกที่วัดญาณฯ และที่ด่านช้างปลูกพร้อมๆ กัน ภาพรวมบรรยากาศวัดญาณฯ ยุคพัฒนาในตอนนั้น เป็นจุดศูนย์รวมความศรัทธาความเชื่อมั่นในคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ท่านเจ้าคุณได้ถ่ายทอดเผยแผ่ออกมาเป็นหนังสือธรรมะหลายร้อยเล่ม

ญาติโยมต่างที่ต่างถิ่น มารวมกันปลูกต้นไม้มานานาพันธุ์ มาสร้างพลังสมัครสมานสามัคคีมาร่วมเป็นหนังสือเล่มเดียวกัน พรรณไม้เดียวกัน คือความรัก ความศรัทธาที่จะพัฒนาวัดญาณฯ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา โดยมีท่านเจ้าคุณเป็นต้นแบบในการพัฒนาแบบยั่งยืนที่แท้จริง ให้สมกับชื่อของวัดญาณเวศกวัน

ซึ่งเราแลกเปลี่ยนง่าย ๆ ว่า “ป่าแห่งการเรียนรู้” ผู้เขียนเล่าเรื่องหลวงลุง ขอเล่าถึงภาพวัดญาณฯ ในช่วงนั้นให้คนรุ่นใหม่ได้ฟังจะได้เห็นภาพในอดีต

ขอย้อนกล่าวถึงกุฏิหลังใหญ่ที่วัดพระพิเรนทร์ ในตอนที่ผมเป็นสามเณร แม้จะทำการปิดกวาดเช็ดถูทุกเช้าเย็น ผ้าที่ทำการเช็ดถูนั้น แม้จะทำความสะอาดล้างน้ำหลายรอบยังมีคราบเขม่าควันดำ เหมือนมีน้ำมันผสมติดมา จะขอเล่าเพิ่มอีกนิดบริเวณด้านหลังกุฏิที่ท่านเจ้าคุณพักในสมัยนั้น อยู่ติดกับชุมชนที่ทำอาชีพชุปทองเงินนาค หลายครั้งผมจะเห็นควันสีขาว ควันสีเหลืองลอยออกจากปล่องควัน และลมพัดปลิวมาในทิศที่เป็นกุฏิของเจ้าคุณแทบทุกวัน บางวันเปิดหน้าต่างเช็ดถูสุดเข้าไปยังรู้สึกแน่นหน้าอก จึงเข้าใจเลยว่าทำไมท่านเจ้าคุณจึงมีปัญหาเรื่องระบบทางเดินหายใจ

ขอฝากชีวิตในพระพุทธศาสนาไว้กับพระเดชพระคุณ

ในช่วงเย็นของทุกวัน เมื่อสวดสงบจากญาติโยมผู้มาทำบุญ หลวงลุงกับผมจะเดินไปยืนรอท่านเจ้าคุณใต้กุฏิท่าน เพื่อเดินบริหารสุขภาพพลานามัย ภาษาชาวบ้านอย่างผมเรียกว่าการออกกำลังกาย บางวันเดินรอบโบสถ์ ๓-๕ รอบ บางวันเดินในสวนป่า บางวันเดินรอบวัดด้านนอกข้างกำแพง จนถึงเวลาโพล้เพล้ ค่ำมืดลง ผมจะชงน้ำปานะขึ้นไปถวายท่านเจ้าคุณ เช็ดถูกุฏิ ล้างห้องน้ำ ชักสรงอังสะ วันใดที่ท่านเจ้าคุณแช่ไว้ในถังสังฆทาน นานๆครั้งจะ

ได้ชักจูงท่าน ส่วนมากท่านเจ้าคุณท่านจะชักของท่านเอง ท่านเจ้าคุณไม่เคยนำผ้าออกมาตากข้างนอกห้องให้ท่านอื่นได้เห็น ผ้าของท่าน ระเบียบแบบปฏิบัติจริยวัตรของท่านเจ้าคุณ หลวงพ่อถวัลย์ ได้สั่งสอนผมไว้ตั้งแต่เป็นสามเณรที่วัดพระพิเรนทร์ เหมือนท่านจะรู้ว่าในอนาคตอาจเป็นผม ต้องได้ไปปฏิบัติอุปัฏฐากท่านเจ้าคุณ ผมจดจำคำสอนการปฏิบัติของหลวงพ่อถวัลย์มาโดยตลอด หลวงลุงท่านก็สังเกตเห็นการปฏิบัติอุปัฏฐากรับใช้ท่านเจ้าคุณด้วยความเต็มใจอบน้อมของผม

ลงมาจากกุฏิท่านเจ้าคุณ ขึ้นไปกุฏิหลวงตาหรือหลวงลุงฉาย ถวายน้ำปานะ ชงโมโหลเติมด้วยนมชั้นหวานหลวงลุงต้องชงหวาน จัดจับจิต ส่วนผมจะมีแก้วโอรุทิลส่วนตัว นั่งตีมนคนละมุม หลวงลุงจะมีเรื่องเล่าต่างๆ มากมายตั้งแต่สมัยท่านเล่นลิเก ทำงานที่การรถไฟ จนเกษียณมาบวชที่วัดพระพิเรนทร์ พอมาถึงตอนบวชที่วัดพระพิเรนทร์ หลวงลุงจะเล่าถึงท่านเจ้าคุณด้วยความเคารพ นอบน้อม ท่านได้สังเกตท่านเจ้าคุณ พระเถระรูปนี้มีลักษณะน่าเคารพ ศรัทธา เลื่อมใสในจริยวัตรปฏิบัติสมถสันโดษมีความเมตตา ไม่ถือตัว เป็นกันเอง ให้เกียรติทุกคน ท่านแตกฉานในพระธรรมวินัย พระไตรปิฎก ขำตั้งใจจะปฏิบัติต่อท่าน ตอนนั้นข้าอายุ ๖๐ กว่าปีแล้ว เป็นพระบวชใหม่ เห็นมหาอินศรเป็นผู้ปฏิบัติช่วยงาน ท่านเจ้าคุณอยู่ตลอด ข้าก็คิดว่าเรายังมีกำลังเรี่ยวแรงบิณฑบาต จะนำอาหารบิณฑบาตขึ้นไปถวายท่าน บิณฑบาตมาก็ทำการ

คัดเลือกอาหารผลไม้ ผากคนจัดไปถวายท่าน คนจัดชื่อ “สมาน” บางครั้งก็ถวายด้วยตนเอง ทำอย่างนี้ตลอดมานาน ต่อมาท่านเจ้าคุณมีสุขภาพไม่ดี ท่านลาออกจากเจ้าอาวาส และจะย้ายออกจากวัดพระพิเรนทร์ ท่านเรียกพระถวัลย์ มหาอินทร์ ข้า (หลวงลุง) ขึ้นไปพบ บอกว่าได้ลาออกจากเจ้าอาวาส จะออกไปอยู่ที่อื่น ท่านชักชวนไปอยู่ด้วยกันกับท่าน มีพระถวัลย์รูปเดียวไม่ขอติดตามท่านไป ข้ากับมหาอินทร์ได้ติดตามท่านออกมา ท่านนำพาข้า มหาอินทร์ไปด้วยทุกที่ทุกแห่งที่ท่านไป แม้แต่เมืองนอก แม้ข้าจะเป็นเพียงหลวงตามาบวชตอนแก่แล้ว ท่านไม่ทอดทิ้งข้า ด้วยบุญกุศลที่ข้าบิณฑบาตถวายท่าน ท่านเจ้าคุณไม่เคยลืมข้าจึงได้มาอยู่ที่วัดญาณฯ กับท่านด้วย

“ข้าจะขอฝากชีวิตไว้ในพระพุทธศาสนา ฝากชีวิตไว้กับท่าน เจ้าคุณจนวันตายของข้า หลวงลุงก็ยกมือขึ้นเหนือหัวน้อมใจไปที่กุฏิท่านเจ้าคุณ”

ผมนั่งฟังด้วยความซาบซึ้งใจ ในความศรัทธาที่หลวงลุงมีต่อท่านเจ้าคุณ หลวงลุงพูดต่อ “ข้าเห็นเอ็งตั้งแต่วัดพระพิเรนทร์เป็นสามเณร ดูแลรักษากุฏิท่าน สีกออกมาได้มาปฏิบัติอุปัฏฐากท่านอีก ข้าขออนุโมทนาบุญกุศลที่เอ็งปฏิบัติอยู่ จงรักษาบุญกุศลของตนไว้ ทำตัวให้เป็นมงคลเหมือนชื่อของเอ็ง ให้สมกับท่านเจ้าคุณ และคุณบุบผาเชื้อใจเอ็ง รักษาความดีของเอ็งไว้ อย่างน้อยเนื้อต่ำใจว่าเอ็งเป็นเพียงคนวัด เพชรอยู่ที่ไหนก็เป็นเพชรอยู่ในโคลนตม เพชรก็ยังเป็นเพชร ผู้คนจะเห็นคุณค่าเพชรนั่นเอง จงรักษาคุณค่า

ของตนไว้ให้ดี หากเอ็งขาดเหลืออะไรมาบอกข้าได้จะช่วยเหลือจุน
เจือแบ่งปันกันตามกำลัง”

ตกเครื่องบิน ปลายทาง UNESCO ประเทศฝรั่งเศส

ปี ๒๕๓๗ UNESCO มีการประกาศรางวัลสาขาการศึกษา
เพื่อสันติภาพ โดยในปีนั้นได้มอบถวายให้ท่านเจ้าคุณเป็นผู้ได้รับ
รางวัล เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติคุณผู้ทำคุณประโยชน์แก่
สังคมส่วนรวมด้วยผลงานทางด้านหนังสือธรรมะหลายร้อยพันเล่ม
ที่ท่านเจ้าคุณได้ประกาศหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ให้โลกได้รับความสงบร่มเย็นในหลักการอยู่ร่วม
โลกกันด้วยหลักสันติธรรม ชาวการได้รับรางวัลดังไปทั่ว ทุกชาวทั้ง
โทรทัศน์วิทยุในประเทศไทยและต่างประเทศ เป็นพระสงฆ์รูปแรก
ของโลก ที่ยูเนสโกมอบรางวัลถวาย ชาวนั้นก็ดังมาถึงกุฏิน้ำปานะ
ตอนค่ำของหลวงลุงเช่นกัน

ผมถวายน้ำปานะไมโล หลวงลุงท่านนั่งจิบฉันแบบอารมณ์ดี
ยิ้มแย้ม เบิกบาน ผมก็นั่งดื่มอีกมุมของห้องกุฏิที่วัดญาณฯ

หลวงลุง : “เฮ้ย!! เอ็งคงได้ยินข่าวฝรั่งเศสเขาถวายรางวัลท่าน
เจ้าคุณใช่ไหม เพราะเอ็งปฏิบัติท่านหนี้ข้าจะได้ไปเมืองนอกกับ
ท่านอีก ประเทศฝรั่งเศสนะเอ็ง”

ว่าแล้วหลวงลุงหอบอัลบั้มชุดใหญ่ตอนจาริกอเมริกากับท่าน
เจ้าคุณ ท่านมหาอินศรเปิดภาพให้ผมชมทีละภาพ จิบน้ำปานะไป

หลวงลุงจะชมเชยพีตัม (ดร. อัมรินทร์ จันทนะศิริ) ตลอดว่าช่วงอยู่อเมริกา คุณตัมนักศึกษาคนไทยอาสาขับรถปฏิบัติท่านเจ้าคุณมหา ข้า ได้เป็นอย่างดี ไปไหนเมืองไหนประเทศไหน ท่านเจ้าคุณจะพาเข้าไปด้วยตลอด หนนี้ก็เหมือนกัน

ทุกคำติดต่อกันหลายวัน หลวงลุงจะพูดถึงเมืองนอก เมืองฝรั่งเศสบ้านเมืองเขาจะสะอาดไหม มีระเบียบวินัยเหมือนประเทศที่ท่านเคยไปมา บางเมืองก็หนาวร้อนต่างกัน จะนำภาพบ้านเมืองนอกมาให้ผมดู ระหว่างรอวันไปรับรางวัล ผมได้รับมอบหมายให้นำเอกสารต่างๆ รวมทั้งหนังสือสุทธิของท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูปลัดอินศร เพื่อติดต่อหนังสือเดินทาง โดยมีท่านอาจารย์ ดร.นิเชตสุนทรพิทักษ์ อธิบดีกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ (ในสมัยนั้น) เป็นผู้ประสานงาน ผมได้ทราบข่าวว่าในการเดินทางหนนี้ไม่มีหลวงลุงร่วมด้วย แต่ยังไม่กล้าบอกท่านตรงๆ รอวันเวลาที่ดีกว่า

วันแตกหัก

เมื่อเอกสารการเดินทางทุกอย่างครบ รอวันเวลาในการเดินทางไปรับรางวัลของ UNESCO ท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูปลัดอินศรหลวงลุงมีภารกิจจาริกขึ้นภูเขาก่อนการเดินทาง หลวงลุงประกาศให้คนงานของลุงบุญเจ็ดฟังว่าท่านจะได้ไปฝรั่งเศส พี่จรรยาคนขับรถ พี่อึ้ง คนทำสวน ลุงหว่างรู้กันไปทั่วทั้งภูเขา

ตกค้ำห้องน้ำปานะกุฎิหลวงลุงและผม

หลวงลุง : อีกไม่ถึงอาทิตย์ข้าจะได้ไปเมืองนอกกับท่านเจ้าคุณมหาอินศรแล้วนะ

ผม : การไปครั้งนี้อาจจะไม่ได้ไปทั้ง ๓ รูปก็ได้ล่ะครับ

หลวงลุง : ต้องไป ๓ รูปเหมือนเดิม เอ็งไปเอาข่าวมาจากไหนวะ

ผม : ผมเป็นคนติดต่อเอกสารทั้งหมด เห็นชื่อในการเดินทางมีเพียง ๒ รูป อีกชื่อดูๆ เลื่อนๆ ไม่ชัดเหมือนจะเป็นใครก็ไม่รู้ครับ เหมือนมีการลบหรือแก้ไขครับ

หลวงลุง : เอ็งพูดให้ชัดเจนสิว่าไม่มีข้าแน่นอน

ผม : ไม่มีแน่นอนครับ หากมีผมต้องมาขอหนังสือสุทธิหลวงลุงไปเดินเรื่องแล้วครับ หลวงลุงตกเครื่องบินไฟลต์นี้แล้วครับ

หลวงลุงนั่งจิบฉันทานะไมโลนิ่ง สีหน้าเปลี่ยนเป็นบึ้งตึง ไมโลหวานแก้วนี้จู้ๆ รสชาติขมขึ้นมาทันที หลวงลุงรีบลุกขึ้น ไม่ฉันทอห่มผ้า บ่นขึ้นมาข้าจะไปกราบท่านเจ้าคุณในเรื่องนี้ มหาอินศรกลับแกล้งข้าแน่ๆ มีเพียงมหาเท่านั้นที่เอาชื่อข้าออก ผมขอร้องหลวงลุงนี้ ๓-๔ ทุ่มแล้วครับ อย่าไปรบกวณท่านเจ้าคุณ ทุกอย่างเป็นเรื่องของกระทรวงฯ ที่เขานิมนต์ไป ๒ รูปครับ ท่านพระครูปลัดไม่มีส่วนรู้เรื่องใดๆครับ ผมทั้งตั้งขาตั้งจิวรท่านไว้เอาไม่อยู่ แป็บเดียวหลวงลุงถึงห้องท่านเจ้าคุณ ท่านกำลังนั่งทำงานอยู่ที่โต๊ะทำงานของท่าน

ท่านเจ้าคุณ : หลวงลุงมีธุระอะไรครับ มาหาผมในเวลานี้ครับ

หลวงลุง : ผมไม่ได้ไปฝรั่งเศสกับท่านเจ้าคุณใช้ไหมครับ มหาอินศรได้
ลบชื่อผมออกครับ

ท่านเจ้าคุณ : ใครเป็นคนบอกหลวงลุงครับ

หลวงลุง : มงคลครับ เขาเป็นคนเดินเรื่องเอกสาร เขาบอกมีรอย
ลบชื่อผมออก ผมสงสัยต้องเป็นมหาแน่ๆ

ท่านเจ้าคุณ : เอาแล้วมงคลทำเรื่องแล้วงานนี้

ผมยืนฟังอยู่ข้างนอกห้องท่านเจ้าคุณ ผมตกใจบ่นในใจว่า
งานเข้าเราแน่แล้ว หลวงลุงตบะแตกแล้ว พักใหญ่หลวงลุงออกมา
จากห้องท่านเจ้าคุณ ผมรู้แล้วว่าตนได้วางระเบิดลูกใหญ่ให้หลวงลุง
ถือไว้ในมือท่าน พຽງนี้เข้าระเบิดแตกแน่

รุ่งเช้าที่ห้องฉัน....ผมจัดห้องฉันท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินศร
หลวงลุงนั่งรับประเคนอาหารเช้า ผมประเคนไป ตาผมก็มองไปที่
หลวงลุงว่าอารมณ์ท่านลงหรือยัง หลวงลุงท่านมองจ้องไปที่
ท่านพระครูปลัดอินศรแบบคาใจ นั่งฉันไปจนเสร็จจกัตอาหารเช้า
ท่านเจ้าคุณกำลังจะอนุโมทนาให้พร หลวงลุงขออนุญาตพูดอะไร
ก่อนนิดเดียว

หลวงลุง : มหา ถ้ามจริง ๆ มหาโกรธเกลียดอะไรผม ทำไม่ถึงมา
กลั่นแกล้งผมแบบนี้ เราอยู่ด้วยกันมาตั้งแต่วัดพระพิเรนทร์ แยก
ออกมาจากวัดพระพิเรนทร์พร้อมกัน ไปไหนมาไหนด้วยกัน ไป

เมืองนอกเมืองนาไปพร้อมกันเป็นพระครูเป็นพร้อมกัน มหาไปลบ
ชื่อผมออกไข่มุขใหม่ที่จะไปฝรั่งเศส

หลวงลุงพูดเสียงดังแบบเอาจริงเอาจังด้วยอารมณ์โมโห
คุณลุงบุญเจิด ญาติโยมคนงานภูเขาทุกคนต่างงงในสิ่งที่เกิดขึ้น
ท่านพระครูปลัดอินศรท่านนั่งนิ่งไม่ได้ตอบ ท่านเจ้าคุณนั่งมองมาที่ผม
ท่านพระครูปลัดอินศรถาม : ใครเป็นคนบอกหลวงลุงว่าผมเป็น
คนลบชื่อหลวงลุงออก

หลวงลุง : มงคลเขาเป็นคนบอก เขาไปที่กระทรวงมา เขาเห็นรอย
ลบ มงคลเป็นคนดีเชื่อถือได้ เขาเคยบวชเรียนอ่านเขียนมาอยู่วัด
กับพระมาตลอด เขาไม่โกหกมดเท็จ

ผมถูกหลวงลุงยกย่องขึ้นมาเป็นคนดีมีศีลธรรมขึ้นมาในทันที
คุณลุงบุญเจิดกล่าวขึ้น เจ้ามงคลทำเรื่องขึ้นมาแล้ว ผูกเรื่องขึ้นมา
ต้องแก้เรื่องให้ได้นะมงคล

หลังภัตตาหารเช้าวันนี้ ควรจะเป็นการกล่าว**อนุโมทนา**จาก
หลวงลุงให้พร เลยกลายเป็น**อนุโมโห**แทน ท่านเจ้าคุณจึงกล่าวให้
พรญาติโยม แล้วกลับเข้าห้องท่านไป ท่านพระครูปลัดไม่รู้จะพูด
อะไรเช่นกัน กลับเข้าห้อง เหลือเพียงหลวงลุงยังนั่งบ่นถึงเรื่องเมือง
นอก มีมหาอินศรเป็นเหตุให้ท่านตกเรือบิน ตกบ่ายมาหลวงลุงนำ
สิ่งของเครื่องใช้ สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอกหลายๆ อย่างที่ท่านเก็บไว้
ในห้อง จัดเป็นห่อๆ หลายห่อลงไปแจกจ่ายคนงานบนภูเขา และ

ให้ได้เงินอีกคนละ ๓๐๐ บาทเหมือนการหาเสียงให้ทุกคนมาอยู่ข้างท่าน อย่าไปอยู่ข้างฝ่ายท่านพระครูปลัดอินศร คนงานบนภูเขาต่างคือกตใจ ได้ของแจกพร้อมเงินทุกคน บอกงานนี้ต้องขอบคุณมงคลจริงๆ พวกเราพลอยได้รับอานิสงส์ผลทานหลวงลุง

วันเดินทางท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดอินศร หลวงลุง ญาติโยมวัด คนงานบนภูเขาของคุณลุงบุญเจิตมาร่วมใจส่งท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูปลัดที่สนามบินดอนเมือง หลวงลุงมองไปที่พระครูปลัดแบบค้อน แบบน้อยใจทิ้งท่านไว้ที่วัดญาณฯ รูปเดียว

รักษาวัดญาณฯ ไว้

ท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดไม่อยู่ หลวงลุงเป็นพระเถระที่มีพรรษามากที่สุด ชาวได้รับรางวัลทำให้ผู้คนมีแรงศรัทธาที่วัดญาณฯ มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งพระภิกษุสงฆ์ ครูบาอาจารย์ นิสิต นักศึกษามุ่งมาที่วัดญาณฯ เพื่อมาขอรับหนังสือผลงานการเขียนของท่านเจ้าคุณ การถวายถึงสังฆทานก็มากขึ้นกว่าเดิม หลวงลุงต้องรับหน้าที่ต้อนรับญาติโยมแบบหนักเท่าตัว เข้าถึงเย็น ไม่มีเวลาพักกายทั้งวัน ท่านพระครูปลัดได้บอกผมว่า ตอนที่ท่านเจ้าคุณและท่านไม่อยู่จะมีเชื้อพระวงศ์พระองค์เจ้ามาทำบุญวันเกิดที่วัดให้ผมจัดเตรียมสถานที่ ต้อนรับพระองค์ท่าน ได้กุฏิรวมหลังใหม่ มีการเจริญพุทธมนต์ ๕ รูป ให้ผมเป็นมรรคนายก หลวงลุงเป็นประธานสงฆ์

วันงานมาถึง หลวงลุงนั่งรูปแรกเป็นประธานสงฆ์แทนท่านเจ้าคุณ ผมเป็นพิธีกรทางสงฆ์ อาราธนาศีลทุกอย่างกำลังไปได้ด้วยดี พิธีราบรื่น หลวงลุงประทานศีลไปถึงข้อที่ ๕ ท่านก็หยุดหัวเราะขึ้นมาตื้อๆ หลวงพี่สุรเดชนั่งองค์รอง จึงเตือนสติหลวงลุงว่า “**อยู่ในพิธี**” หลวงลุงก็หยุดหัวเราะ ทำพิธีจนสำเร็จ

ผมก็ถามหลวงลุงว่า หัวเราะด้วยเรื่องใด แล้วหัวเราะทำไมครับ ท่านบอก ข้าเห็นเองนั่งคุกเข่าอยู่ข้างๆ เชื้อเจ้า ข้านึกถึงเรื่องสิงหลอกเจ้าขึ้นมา คิดว่าเอ็งเป็นลิงวะ อดขำไม่ได้

ด้วยหลวงลุงเป็นลิเกเก่า มีอารมณ์ศิลปิน ท่านจะคิดเรื่องมุกขำๆ ตลกเพื่อเอาไปเล่นลิเกให้ผู้ชม ขำฮาตลก ส่วนมากเป็นเรื่องหนุมนาน เจ้าสิงหลอกเจ้า คำเย็นที่ห้องน้ำปานะกุฎิหลวงลุง ถวายน้ำปานะแล้ว ผมก็พูดขึ้นว่า หลวงลุง หากหลวงลุงไปฝรั่งเศสอีกรูปกับท่านเจ้าคุณ วัตถุประสงค์ฯ จะไม่มีพระเถระคอยต้อนรับญาติโยมที่มาวัดญาณฯ แม้แต่เชื้อพระวงศ์ท่านก็มา พระรูปอื่นมีแต่พระนวกะที่บวชใหม่ ความรู้ความสามารถ ภูมิธรรมยังไม่ถึงขั้นและยังไม่รู้ถึงเรื่องราวต่างๆ ภูมิหลังท่านเจ้าคุณก่อนจะมาวัดญาณฯ มีหลวงลุงรูปเดียว ตอนนี้มีภูมิธรรมสูงสุดของวัด ที่สามารถชี้แจงแสดงธรรมเป็นองค์รองท่านเจ้าคุณ ตอนนี้มีหลวงลุงเป็นตัวแทนท่านเจ้าอาวาส ท่านเจ้าคุณ โชคดีที่หลวงลุงไม่ได้ไปฝรั่งเศสครับ รักษาวัดญาณฯ ไว้

หลวงลุงนั่งฉันติ่มปานะโมโล อย่างมีความสุขยิ้มออกพอใจ ในคำยกยอของลูกศิษย์ (นั่งอยู่ด้วยกัน ๒ คนยังยกยอกันเองครับ)

หลวงลุง : เอ็งพูดเอาใจข้าหรือเปล่าวะ หรือพูดจากใจเอ็ง

ผม : ผมพูดเรื่องจริง เรื่องถูกต้องที่สุด หลวงลุงต้องอยู่วัด

หลวงลุง : เอ็งพูดถูกใจข้ามากวันนี้ ข้าให้เอ็งไปกินลาบส้มตำที่เอ็งชอบ และจัดการให้ผมได้เงินไป ๓๐๐ บาท

หลวงลุงนั่งฉันโมโลนิ่งไปครู่ใหญ่ ท่านก็เอ่ยขึ้น

หลวงลุง : ข้าเล่นวามหาอินศรชะอย่างแรง เอ็งก็ได้ยิน ไม่รู้มหาจะโกรธข้าหรือเปล่า

ผม : ท่านพระครูปลัดท่านไม่ได้คิดโกรธหลวงลุงหรือใครๆ หรือครับ ท่านพระครูปลัดพูดน้อยแต่ในใจ ใจดีเมตตากับลูกศิษย์วัดเด็กวัดทุกๆคนครับ

ท่านเจ้าคุณ พระครูปลัดเดินทางกลับมาถึงวัดญาณฯ

หลายวันต่อมาที่ห้องฉันตอนเพล พอฉันเพลเสร็จ ก่อนให้พรญาติโยม หลวงลุงมองไปที่ท่านพระครูปลัดแบบอ่อนน้อม ท่านพระครูปลัด มีพรธรรมมากกว่า

หลวงลุง : ท่านมหา ผมต้องขอโทษขอภัยมหาเป็นอย่างมาก วันนั้นที่ผมได้ต่อว่าแบบไม่ดีไปหลายๆ อย่าง มหาอย่าโกรธเคืองผมนะ ยกโทษให้ผมด้วย ทั้งหมดทั้งมวลนี้เป็นเพราะผมถูกคนยุแหยง

ตะแคง ไอ้มงคล ไอ์ศรีธณัญชัย ไอ์สิงหลอกเจ้า มงคลมันเป็นคนใช้ เล่ห์เพทุบายหลอกผม ให้หลงกลมัน ต่อไปนี้ผมจะไม่เชื่ออะไรเจ้า มงคลอีกแล้ว

ท่านพระครูปลัด : นี่แสดงว่าอาจารย์หลงกลลูกศิษย์เสียผู้เสียคน เลยหรือ ตอนนั้นเห็นบอกว่ามงคลเป็นคนดีเชื่อถือได้ ทำไมตอนนี้ มาโยนความผิดให้ลูกศิษย์ซะแล้วละ

ที่ห้องฉันหัวเราะขำกันทั้งพระสงฆ์และญาติโยม ผมได้แต่นั่ง หัวเราะทำตาปริบๆ แบบสิงหลอกเจ้า

หลักธรรมาภิบาล บริหารบุคคลของหลวงลุง

“เป็นผู้ใหญ่ได้นอนสูง ให้นอนคว่ำ เป็นผู้น้อย ให้นอนต่ำ หงายขึ้นบน”

หลวงลุงจะพูดอยู่เสมอ ถึงหลักธรรมาภิบาลการบริหารบุคคล ที่ห้องปานะตอนค้ำกุฏิหลวงลุง ทำไมเป็นผู้ใหญ่ได้นอนสูง ให้นอนคว่ำลง เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่การงานสูงศักดิ์กว่าบริวาร เมื่ออยู่ที่สูงอย่าหลงลืมยศอำนาจของตน กินนอนเสพสุขสบายอยู่ฝ่ายเดียวกับพวกพ้องของตนเท่านั้น ให้มองลงมาข้างล่าง คือคว่ำหน้าลงว่า บริวารในอาณัติการปกครองของตนมีใครบ้างที่ตนดูแลไม่ทั่วถึงบ้าง เรามีปัญหาขาดตกบกพร่องอะไรไหม มีสิ่งใดที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาช่วยเหลือจนเจือ สร้างความรักสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นใน

แหวดวงชุมชนสังคมที่ตนบริหารปกครองอยู่นั้น หลวงลุงได้พูดถึงท่านเจ้าคุณยกมือพนมเหนือหัวว่า

“พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่ไม่ใช่แต่ชั้นยศ ท่านยิ่งใหญ่ในด้านหลักธรรม มีความเมตตาธรรมต่อผู้อยู่ใต้การปกครองของท่าน ท่านให้ความเป็นธรรมเสมอภาคให้เกียรติทุกคนทุกชนชั้น เป็นบุญของข้าแท้ๆ ที่ได้มาอยู่ใต้ร่มเงาของท่าน เอ็งก็มีบุญเหมือนกันที่ได้เข้ามาปฏิบัติท่าน”

“ส่วนผู้น้อยให้นอนที่ต่ำ หงายหน้าขึ้นบน” เพราะความเป็นผู้น้อย อยู่ภายใต้การปกครอง ก็ให้รู้ว่าตนเป็นผู้น้อยมีหน้าที่สนองงาน ทำงานให้ผู้ใหญ่ท่านอย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถ ให้สอดส่องว่างานเบื้องบนที่นายสั่งให้ทำ ยังมีจุดใดบ้างที่ยังทำไม่ครบ ไม่จบ ไม่สำเร็จให้รีบดำเนินการให้สำเร็จลุล่วง อย่ามัวโอ้อ้อผลัดวันประกันพรุ่ง หรือมัวแต่จะคอยเอารัดเอาเปรียบเวลาของนาย ซึ่งจะทำให้ผู้ใหญ่ไม่เชื่อใจขาดความไว้วางใจจะไม่มอบหมายงานใหญ่ให้ทำ ในความเจริญก้าวหน้าของชีวิต

ผู้น้อยก็อยู่อย่างผู้น้อย ไม่ใช่คอยแต่จะรวมตัวกันล้มเจ้านายผู้ใหญ่ลง เพื่อตนจะได้ขึ้นเป็นใหญ่แทนหรือรวมตัวประท้วงนัดหมายหยุดงานกัน ทำความเสียหายให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน ความรัก ความสมัครสมานสามัคคีไม่มี ไม่นานหน่วยงานบริษัทของตนจะพังพินาศลง ดีไม่ดีเจ้านายเขาจะปลดไล่ออกหมด ตนก็จะลำบาก

เป็นผู้້น้อยต้องนอนให้ต่ำลงมา อย่าเอาตนไปเทียบชั้นนาย
ตีตนเสมอท่าน เหยหน้าขึ้นดูเบื้องบนว่านายของตนท่านหลับหรือ
ยัง มีกิจอันใดที่เจ้านายจะสั่งการให้ทำ ตื่นก่อนนอนที่หลังนาย

หลวงลุงท่านได้ทำตามคำสั่งสอนของท่าน หลวงลุงจะมีความ
เมตตาผู้ใต้ปกครองคือลูกศิษย์ อย่างที่มเด็จพระวัดพวกผมทุกคนท่าน
จะแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ลงมาให้ แม้เรื่องเงินขาดตก
บกพร่อง หลวงลุงจะแบ่งปันอยู่เสมอโดยเฉพาะผม

ทำไมต้องให้หลวงลุงทำหน้าที่รับสังฆทาน

เมื่อวัดญาณฯ เป็นที่รู้จักของผู้คนแพร่หลายถึงการได้รับ
รางวัล UNESCO สาขาการศึกษาเพื่อสันติภาพ ศรัทธาผู้คนทั่ว
สารทิศ ก็มุ่งมาที่วัดญาณฯ คือท่านเจ้าคุณเป็นจุดเป้าหมายหลัก

ในช่วงวัดญาณฯ กำลังพัฒนา ท่านเจ้าคุณ มหาอินศร หลวงลุง
มาพักจำพรรษาแรกๆ ญาติโยมในละแวกวัดที่พระทั้ง ๓ รูปออก
บิณฑบาต เมื่อทราบว่ามีพระมาอยู่วัดญาณฯ ซึ่งเป็นวัดใหม่หลัง
พุทธมณฑล มีศรัทธามาทำบุญกันมากขึ้น แม้แต่ญาติโยมทางไกล
โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ต่างมุ่งมาที่ท่านเจ้าคุณเป็นหลักชัยแห่งนี
อบาบุญของตน ในระยะแรกท่านเจ้าคุณจะลงมาต้อนรับญาติโยม
เอง ศรัทธาที่มีมากมายหลากหลาย มาเจิมรด ถวายสังฆทาน
ตัดผมจุก ผมเปียลูกหลาน เหมือนวัดอื่นทั่วไปตามธรรมเนียม
ประเพณีโบราณ ขอนิมนต์ท่านเจ้าอาวาสเป็นผู้ทำพิธี ท่านเจ้าคุณ

จะให้ความสำคัญต่อศรัทธาญาติโยมทุกคนที่มาพบ พอหนักเข้า สุขภาพพลานามัยของท่านก็ทรุดลงจากที่ไม่ดีอยู่แล้ว ก็เหมือนมาเติมทับซ้ำลงไปอีก ท่านต้องเอาเวลางานหนังสือมาทำงานตอน กลางคืนชดเชยแทนจนดึกดื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ในนามลูกศิษย์ ญาติโยมผู้ใกล้ชิด จึงนิมนต์ท่านเจ้าคุณพักงานการต้อนรับญาติ โยมไว้ เพื่อรักษาสุขภาพท่าน ไม่เช่นนั้นจะเป็นการทำลายสุขภาพ ท่านจากศรัทธาผู้บริสุทธิ์

ท่านพระครูปลัดอินศร ท่านมีงานเยอะมาก คิดค้นต้นฉบับ หนังสือ งานถอดเทปเสียงการปาฐกถาธรรม แสดงธรรมจากเสียง ท่านเจ้าคุณ มาเป็นตัวหนังสือ งานติดต่อญาติโยมเกี่ยวกับการ พิมพ์หนังสือต่างๆ หน้าที่การรับสั่งขทานแทบทุกวัน การต้อนรับ ญาติโยมจึงมาเป็นหลวงลุงรับแทน หลวงลุงท่านก็ยินดี เมื่อกุฏิรวม สร้างเสร็จแล้วมี พระนวกะมาบวชจำพรรษาหลายรูป มีการเรียน การสอนธรรมวินัยนักธรรมชั้นตรี หลวงลุงรับหน้าที่สอนพระนวกะ หลายรุ่น ตอนเข้าพรรษาในช่วงบ่าย มีหลายครั้งญาติโยมเดินทาง มาถวายสังฆทานในروب่าย ไม่มีพระที่ว่างเว้นมาต้อนรับญาติโยม บางท่านต้องหิ้วถังสังฆทาน เครื่องทำบุญกลับบ้านไปถวายวัดอื่น เหมือนกับว่าเสียความตั้งใจมา

ผมจึงนำกราบเรียนถวายถึงเหตุการณ์ ท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูปลัดอินศร ตั้งแต่นั้นมา ท่านจึงมอบหน้าที่นี้ให้หลวงลุง เป็นผู้รับผิดชอบแทนพระรูปอื่น เพื่อไม่เป็นการทำลายศรัทธาญาติ

โยมซึ่งเป็นงานที่หลวงลุงท่านถนัดอยู่แล้ว ท่านจะได้พบแสดงธรรม แก่ญาติโยม และการแบ่งเบาหน้าที่ที่เป็นหน้าที่หลักของท่านเจ้าคุณ คือการค้นคว้าเขียนหนังสือเผยแพร่หลักธรรมเป็นหลักมากกว่างาน พิธีการพิธีกรรมด้านอื่น

เจิมรถชนรถ

วันหนึ่งก่อนเพลช่วง ๙:๐๐น. มีคณะบุญ ๕ คนมากันแบบ ครอบครัวชายหญิง อายุวัยกลางคน วัยรุ่นหญิงชาย ๒ คน ผู้ใหญ่ ๓ คน มาพร้อมกับรถปิคอัพป้ายแดง มีแคปนั่งผู้โดยสาร มาแจ้ง จ้างงานเจตนามาทำบุญเจิมรถป้ายแดงเพื่อเป็นสิริมงคล ขอนิมนต์ พระในวัดนี้ที่มีพรรษามาก วิชาอาคมแก่กล้า ที่สำคัญสุดมีอายุมากที่สุดเ็นวัดนี้

ผมดูความประสงค์ของผู้มาแบบวัยจ๊าบรถซึ่งโหลดตำนิดๆ ตามหาพระท่านที่แก่กล้าวิชา อายุมากที่สุด ผมนึกถึงหลวงลุงทันที ท่านก็แก่อายุมากที่สุดเ็นวัด ๘๗ ปี ส่วนวิชาท่านต้องมีแสดงออกมาตามวิชาอาคมของท่าน เพราะอยู่ด้วยกันมา ผมยังไม่เคยเห็น หลวงลุงมีวิชาอาคม หรือหนนี้ท่านจะแสดงออกมา แต่ผมยังไม่ มั่นใจจึงถามคณะที่มาทำบุญเจิมรถ

ผม : ไปวัดอื่นมาหรือยังครับ

เจ้าของรถ : ตั้งใจมาวัดนี้ครับ ศรัทธาวัดนี้ เขาถือกันว่าวัดนี้มี ชื่อเสียงครับ

ผม : ถ้าเช่นนั้น มีพระหลวงตารูปหนึ่งอายุมาก แก่ที่สุดในวัด แข็งแรงมาก เดียวผมไปสอบถามนิมนต์ท่านให้ครับ

เมื่อถึงกุฏิหลวงลุง ผมก็สอบถามหลวงลุง

ผม : หลวงลุงครับ มีโยม ๕ คนมาขอเจิมรถป้ายแดง เขาเน้น พระอายุพรรษามากที่สุดในวัดญาณฯ ครับ หลวงลุงจะรับนิมนต์ ไหมครับ ที่สำคัญหลวงลุงเคยเจิมรถไหมครับ

หลวงลุง : ทำไมจะเจิมไม่ได้ เจิมรถแค่นี้เอง ไปเตรียมเครื่องเจิมรถ ให้พร้อมว่าใช้อะไรบ้าง

ผมก็วิ่งหาเครื่องเจิมรถจนครบ พร้อมทั้งไปพบคณะโยมเจิมรถ หลวงลุงเดินนำหน้าไป เมื่อคณะเจิมรถพบท่านก็ปลื้มปิติดีใจได้ พระคุณเจ้าตรงตามที่ต้องการ อายุ ๘๗ ยังเดินสง่าผ่าเผย แข็งแรง มาก หลวงลุงทักคณะศรัทธาเจิมรถ

หลวงลุง : “รถเป็นสิ่งไม่มีชีวิต คนเป็นคนขับ คนคือผู้ควบคุมรถ”

ท่านเริ่มแสดงธรรม ญาติโยมนั่งคุกเข่าประนมมืออยู่ข้างรถ

หลวงลุง : ให้มีสติทุกเมื่อทุกขณะที่จะเดินทางด้วยรถ ทั้งไปใกล้ไปไกล มาไกล มาใกล้ มาใกล้ๆ ไปใกล้ๆ มาใกล้ๆ ไปใกล้ๆ ทั้งไปและมา ไปๆมาๆ มาๆไปๆ ไม่ไป ไม่มา ไม่มา ไม่ไป ถ้าไม่ไปไหนก็จอดไว้เฉยๆ จะได้ไม่เปลืองน้ำมันรถ ให้ฉลาดแล้วปลอดภัยจดไว้ นานๆ ยิ่งดีปลอดภัย

โยมบางคนก็เริ่มมีอาการก้มหน้าหัวเราะ เพราะไม่เคยได้ยินคำถาแบบนี้ หลวงลุงประพรมน้ำมนต์รอบๆ รถทั้งในตัวรถ และญาติโยมทุกคน ผมถือขันน้ำมนต์อยู่ข้างท่าน เจ้าของรถขอให้หลวงลุงเจิมยันต์อักษรลงที่บีบแตร ตรงกลางพวงมาลัย ด้วยความเป็นคนใจร้อน หลวงลุง รีบมุดแต่ท่านก้มหัวไม่พ้นหลังคาต้านบนศีรษะท่านจนกระแทกขอบเหล็กหลังคารถแบบเต็ม จนท่านกระดอนออกมาร้องโวย แล้วท่านก็ยื่นนิงมองหลังคารถ ในกลุ่มโยมเจิมรถบางคนเห็นท่านเจ็บ ก็ตกใจ ส่วนใหญ่ก๊อกลั่นหัวเราะไม่ได้พากันขำออกมารวมทั้งผมด้วย

เมื่อเห็นญาติโยมหัวเราะขำกัน หลวงลุงจับที่ประพรมน้ำมนต์ มัดหญ้าคา จุ่มน้ำมนต์บ่นพึมพำเหมือนร้ายคาถาอาคม ฟาดลงไปทีหลังคารถแรงๆ ๓ ครั้งแล้วพูดขึ้นว่า “เอ็งจะลองดีสู้กับข้ารี!!!” ประพรมน้ำมนต์อีกครั้ง ญาติโยมนั่งนิ่งสงบเงียบทุกคน ผมรีบเอ่ยขึ้นว่า

ผม : เป็นเคล็ดวิชาหลวงพ่อครับ ท่านต้องเอาตัวของท่านเองมาเป็นกันชน จนปะทะรับสิ่งไม่ดี ทุกข์โศกโรคร้าย ภัยอันตราย อุบัติเหตุใดๆ ให้มาลงที่ท่านแทนญาติโยมครับ ต่อไปนี้รถคันนี้จะมีแต่สิ่งดีงามสิริมงคลเกิดขึ้นครับ เพราะท่านรับเอาไว้ผู้เดียวแทนทุกคนแล้วครับ

หลวงลุง : ก็แน่สิ ขำรับมาเต็มๆ จนหัวขำโนขนาดนี้

ญาติโยมพากันหัวเราะชอบใจ เรียกว่าสนุกสนานร่าเริงบันเทิงใจ หลวงลุงก็หัวเราะกับญาติโยมด้วย ผมไม่เคยเห็นพิธีเจิม

รถแบบเฮฮาด้วย มีพลาโนกราฟด้วย อย่างนี้มาก่อนเลย เป็นพีธีแรกที่หลวงลุงเจิมรถ หลวงลุงก้มศีรษะมุดเข้าไปในรถอย่างมีสติซ้าๆ ท่านเริ่มพีธีเจิมรถ ใช้นิ้วจุ่มแป้งในขันเล็กๆ ที่ผมถืออยู่ข้างท่าน หลวงลุงเขียนยันต์ลงบนแดรรถ มือท่านหนักไปหน่อย กดแดรดั่ง ลั่น หลวงลุงตกใจสะดุ้ง ญาติโยมก็พากันหัวเราะอีกรอบ หลวงลุงนั่งขำในรถกับญาติโยมอีก เมื่อทุกคนหยุดหัวเราะสงบลง หลวงลุงพนมมือหลับตา บอกให้ญาติโยมตั้งใจฟังท่านใช้มนต์คาถาเสกเป่าลงที่รถ เป็นภาษาบาลีแปลออกมาได้เป็นธรรมบทว่า

ดวงดาวบนท้องฟ้า เคลื่อนหมุนไปตามกาลเวลา

ผู้ประมาทมัวเมา ถือเอาการเคลื่อนไปแห่งดวงดาว ว่าเป็นฤกษ์ชัย

ผัดวันประกันพรุ่ง รอวันเวลาแห่งฤกษ์ชัยยามดี เสียโอกาสในวันเวลาที่ผ่านไป

ส่วนผู้ไม่ประมาทในวันคืน มุ่งทำกิจของตนให้สำเร็จไม่ทิ้งภาระหน้าที่ตน

ผู้บำเพ็ญตบะ มีความเพียรทำลายกิเลสให้หมดสิ้นไป มีความพยายามอยู่ทุกเมื่อ อกาลโก สาธุ

ญาติโยมที่นั่งพนมมืออยู่ข้างรถ เปล่งเสียงสาธุสาธุสาธุพร้อมกันด้วยความปลื้มปิติสุข หลวงลุงให้หลักธรรมว่าดวงดาวเป็นเพียงนักขัตฤกษ์ยาม ดวงจะดีไม่ดีขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติตน ปฏิบัติดีดวงก็ดี ปฏิบัติไม่ดีดวงก็ไม่ดี

บอกหวยถูกกันทั้งศาลา

ญาติๆ ผมที่จังหวัดอุดรธานี เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อมาร่วมงานแต่งงานญาติ มีศักดิ์เป็นน้องสาวผม มากัน ๒ คัณรถตู้และรถยนต์ส่วนตัว คณะญาติมาพักบ้านญาติแถวพุทธมณฑลสาย ๓ ห่างไม่ไกลจากวัดญาณฯ ที่อยู่เพียงสาย ๔ คณะญาติมาถึงบ้านญาติบ่าย ๒ โมง มีศรัทธาขอมาทำบุญที่วัดญาณฯ และมาเยี่ยมผมด้วย คณะญาตินำโดยพ่อของผมมีความประสงค์จะฟังธรรมและทำบุญบำรุงวัดเพื่อเป็นสิริมงคล ผมนิมนต์ท่านพระครูปลัดอินศรและหลวงลุงมาต้อนรับญาติโยมบนศาลาสวดมนต์ ท่านพระครูปลัดอินศรกล่าวทักทายให้ศีล ๕ แก่ญาติโยม ท่านพระครูมอบหมายให้หลวงลุงเป็นผู้เทศนาธรรมแก่ญาติโยมอุดรธานี

หลวงลุงเทศนาเรื่องความไม่ประมาท การครองเรือน ครองธรรมครองตน ร่วมชั่วโมง ญาติโยมร่วมทำบุญรับพรจากพระเถระทั้ง ๒ รูปกราบลาพระรัตนตรัย

หลวงลุงเอ่ยถาม : ญาติโยมขึ้นมาพากันมาทั้งหมดกี่คน

พ่อผมตอบ : มากัน ๓๖ คนครับพระคุณเจ้า

หลวงลุง : อาตมานั่งนับในใจตอนท่านมหาให้ศีลโยม นับได้ ๓๕ คน

พ่อผมก็ยืนยันว่ามา ๓๖ คน ทุกคนอยู่บนศาลากันครบตามนัดหมายทำบุญกัน หลวงลุงบอกบนศาลานี้มี ๓๕ คนแน่นอนอีกคนหายลงไปข้างล่างแน่ พ่อผมทำการนับจำนวนคนได้ ๓๖ ซึ่ง

ไม่ตรงกับหลวงลุง พ่อผมมั่นใจประกาศบนศาลาว่า “ได้ยืนยันชัดเจนแล้วใช้ไหมทุกคน ๓๕ บิน” (บนศาลา ๓๕) คนทุกคนต่างสาธุหลวงพ่อมาโปรดพวกเราแล้ว หลวงลุงบอกญาติโยมว่าอาตมาไม่ได้บอกหวนะโยม อาตมานับจำนวนโยมเท่านั้น ญาติโยมลงมาจากศาลามารุ่ถามผม ว่าหลวงพ่อรูปนี้ดูท่านแข็งแรงมีสง่าราศีที่ผ่านมามีท่านบอกหวนะโยม ผมตอบว่าท่านไม่เคยไข้หวายหรือครับ แม้แต่ความฝันท่านยังจำฝันไม่ได้เลย ท่านคงทักทายญาติโยมเฉยๆ เห็นว่าเป็นญาติพี่น้องผม ท่านเป็นพระอารมณดี ใจดี พ่อผมบอกยังงี้ก็ได้กันแล้วทั้งคณะที่มา ๓๕ บิน กลับไปอุดรธานีงวอดนี้ จะแบ่ง ๓๕ บิน

และแล้ว วันหวนออกมาถึง ปรากฏว่างวอดนั้นหวนออก ๓ ตัวบนคือ ๐๓๕ ตรงกับเลขนี้ของหลวงลุง ๓๕ ชาวคณะอุดรญาติๆ ผมพากันเฮลั่นเกือบครึ่งหมู่บ้าน เพราะต่างชักชวนญาติพี่น้องพากันซื้อ มีโชคลากันทั่วหน้า

วันรุ่งขึ้น หลังหวนออก พ่อผมโทรมาหาผม ว่าหลวงพ่อรูปนั้นท่านแม่นะอะไรขนาดนี้ ยังกะมองเห็นเลข ๓๕ บอกตัวเดียวโดดๆ บางคนได้หลักแสน บางคนหลักหมื่น ต่ำสุด ๕,๐๐๐ หรือ ๓,๐๐๐ บาท พ่อและชาวคณะหมู่บ้านเรา ปรึกษากันว่าจะนำผ้าป่าสามัคคีและหมอนลายซิด เสื้ออาสนะที่ทอด้วยมือของชาวบ้านเอง ลงไปถวายวัดญาณฯ เพื่อขอพึ่งธรรม (ขอหวน) หลวงพ่อรูปเดิม ประมาณร้อยกว่าคน ๒ คันรถบัส ให้ผมเป็นผู้

ประสานวันเวลาให้ทางบ้านเราด้วย ผมตอบพ่อว่าอย่าเพิ่งนัดหมายกัน เพราะงวดนี้ท่านคิดว่าเป็นการปลุกบั้งเอิญมากกว่า บังเอิญพ่อผมยืนยัน จะมากันให้ได้เพื่อพบหลวงลุงผู้วิเศษของชาวศรัทธา (หวย) อุตรธานี

ตอนเย็นท่านเจ้าคุณ หลวงลุง ลงมาเดินรอบๆ อุโบสถเพื่อ บริหารอิริยาบถเหมือนทุกวันผมเดินตามหลังท่าน ได้เล่าถวาย รายงานถึงความมีโชคลาภของชาวคณะศรัทธาหวยชาวอุตร ญาติๆ ของผมขอเดินทางมาทอดผ้าป่าที่วัดญาณฯ

ท่านเจ้าคุณถามหลวงลุงว่า : เป็นพระนักบวชไปให้หวยไปแล้ว หรือครับหลวงลุง

หลวงลุง : ผมไม่ได้บอกครับ เพียงถามญาติโยมของเจ้ามงคลว่ามา กันกี่คน พ่อของมงคลบอก ๓๖ คน ผมนับได้ ๓๕ คน ไม่ได้คิดเรื่อง หวยอะไรเลยสักนิดครับ

กราบรายงานท่านเจ้าคุณว่าคนที่หมู่บ้านผมเป็นเซียนคอ หวยกันทั้งหมู่บ้านครับทุกเพศทุกวัย ยิ่งมาพบหลวงลุงบอกตัวเดียว โดดๆ อย่างนี้ ยิ่งชอบกัน พวกนี้หาพระอาจารย์แม่นๆ แบบนี้มานานแล้ว การมาทอดผ้าป่าครั้งนี้ เจตนารมณ์คือมาทำบุญด้วยความศรัทธาหวย ครั้งนี้เห็นว่าขอแม่นๆ จะขายไร่ขายนาซื้อกัน เพื่อให้ร่ำรวยถ้วนหน้าครับ

หลวงลุง : หากบอกไม่ถูกละวะ มงคล

ผม : หลวงลุงคงได้ย้ายวัด ย้ายกุฏิแน่ครับ คนบ้านผมลองได้ ผิดหวังหมดตัวกันแล้ว ต้องหาทางมาทำร้ายอาจารย์แน่ครับ

ผมถือโอกาสปีบตีวงรัดหลวงลุงเข้าไปเรื่อยๆ เพื่อให้ท่านจะ ตอรับการมาเยือนของคณะศรัทธาหอยชาวอุดรบ้านผมหรือไม่

ท่านเจ้าคุณ : หลวงลุงครับ เมื่อเรียนผูกได้ ก็ต้องเรียนแก้ได้ ใคร ผูกเรื่องขึ้นมาต้องแก้เรื่องนั้นด้วยตัวเองนะครับ

หลวงลุง : ถ้าเช่นนั้น เอ็งรีบตอบปฏิเสธญาติๆพี่น้องคนอุดรของ เอ็งไปเลยว่า งานนี้ข้าไม่รับฝ่าปาบุญของญาติๆ เอ็ง จะคนไหน เมื่อไหร่ก็ไม่ขอรับ หากยังยืนยันจะมาให้ได้ มาวันไหนข้าจะหนี ออกจากวัดไปก่อนหน้านั้น เอ็งต้องพาข้าหลบหลีกออกไปให้ไกล

เป็นครั้งแรกที่หลวงลุงมีอาการวิตกกังวล หรือกลัวญาติ โยมที่จะมาทำบุญกับท่าน กลัวการมาขอหอย ในที่สุดคณะญาติๆ ผมพากันระงับการเดินทางมาทอดผ้าป่าวัดญาณฯ ได้แต่พูดถึง หลวงลุง ญาติพี่น้องผมไม่เสียศรัทธาตั้งใจพากันฝากหมอน เสื้อสาต อาสนะที่ทอแล้ว มอบให้ผมลงมาถวายพระสงฆ์เต็มคันรถปีค้อผม ได้บุญกันไป

ขึ้นสวรรค์ แต่ตกรถไฟ

วันหนึ่งประมาณ ๑๕.๐๐น. ผมปิดกวาดรอบๆ ศาลาสวดมนต์ ชั้นล่าง หอสวดมนต์จะเป็นที่ทำบุญถวายสังฆทานต้อนรับญาติโยม มีสามีภรรยาที่นั่งแท็กซี่มาทำบุญถวายสังฆทาน แจ้งความประสงค์ว่าฝนไม่ดี ไม่สบายใจอยากมาทำบุญให้สบายใจ ทราบว่าวัดนี้คือวัดท่านเจ้าคุณ แต่ไม่รบกวนท่าน ขอนิมนต์พระรูปใดก็ได้ ผมกับภริยามีเวลาไม่นาน ต้องรีบไปขึ้นรถไฟกลับลงใต้ให้ทันรถไฟที่ชานชาลาพุทธมณฑล ๑๗.๐๐น. เพราะดูเวลาแล้วคงทันขึ้นรถไฟครับ ไม่ไกลจากวัดเท่าไรนัก

ผมนิมนต์หลวงลุงเพื่อฉลองศรัทธาญาติโยม ได้แจ้งท่านว่าผู้มาถวายเขาเร่งรีบมาก ต้องขึ้นรถไฟให้ทันเวลา ๕ โมงเย็น หลวงลุงอย่าพลาดเรื่องเวลาเป็นอันขาดนะครับ หลวงลุงก็เข้าใจกัน

เมื่อถึงเวลาถวายจริง ก่อนถวายจะไหว้พระรับศีล ๕ หลวงลุงก็เทศน์เรื่องศีล ๕ ร่วมครึ่งชั่วโมงและยกธรรมบทการครองเรือนอีก ๕ ข้อ ครองตนอีก ๗ ข้อ ธรรมบทอื่นอีก ๗ ข้อแต่ละข้อธรรมมีข้อปลื้ยกย่อยออกไปอีก ความตั้งใจแสดงธรรมของหลวงลุงมีมาก ด้วยความรู้ความเข้าใจแตกฉานในข้อธรรม ท่านปรารภนาที่มาแล้วได้อรรถรสแห่งธรรมอย่างเต็มที่ แม้ท่านจะแสดงธรรมเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าเท่าใดก็ไม่ท้อถอย ขอให้ผู้มาได้ธรรมกลับไปเต็มที่มากกว่า ๑ ถึง ท่านมอบคืนให้เต็มที่ ๑๐ ถึงจนล้น

เมื่อผมดูเวลาใกล้จะ ๕ โมงแล้ว กลัวไม่ทันเวลา ก็เข้าไปกราบหลวงลุงถึงเวลาญาติโยม หลวงลุงก็ดูผมว่าพระกำลังแสดงธรรม เอ็งอย่ามาขัดหลักธรรม จะเป็นบาป เพราะโยมกำลังตั้งใจฟังธรรม เวลาทำอย่างอื่นมีมากมาย แต่เวลามาฟังธรรมทำไมไม่มีสองสามภรรยาดูนาฬิกาไม่กล้าพูดกลัวขัดหลักธรรมที่พระท่านกำลังแสดง หนนี้ กลัวจะเป็นบาปเช่นกัน ได้แต่นั่งฟังธรรม ในใจคงนึกถึงสถานีรถไฟ ในที่สุดหลวงลุงก็จบเอวัง เกือบ ๑๘.๐๐ น. ได้ อรรถรสแห่งธรรม คุณโยมทั้งสองจึงตกรถ

สองสามภรรยาหลังทำบุญมายืนตำหนิกันข้างศาลา

สามี : ฉันทบอกเธอแล้ว กลับมาจากใต้ค่อยมาทำบุญ เลือกวินเวลาที่ว่างจริงๆ เป็นไงละ มาแบบรีบร้อนตกรถไฟแล้วมาทำบุญได้บุญขึ้นสวรรค์ แต่ขึ้นรถไฟไม่ทัน ต้องนั่งแท็กซี่กลับบ้านอีก

ภรรยา : ใครจะนึกว่าหลวงพ่อท่านจะเทศน์นานปานนี้ เกือบ ๔ ชั่วโมง ไม่กล้าทักท้วงท่านกลัวบาป เคยไปวัดอื่นใช้เวลาเพียงครึ่งชั่วโมงก็ถวายเสร็จ เพราะคุณนั่นแหละเลือกวัดเอง อย่ามาตำหนิฉัน

ผมได้ยินสองสามภรรยาพูดกัน ก็คิดในใจ ไม่ใช่แค่คุณสองคนหรอกครับ ที่มาทำบุญพบหลวงตาเทศนาแบบทะลุมิติทุกด้าน ๓-๔ ชั่วโมง หลากๆคนก็พบประสบมาแล้วครับ หากคิดจะมาถวายสังฆทานแล้ว พบหลวงลุงทุกคนจะต้องทำตัวให้ว่างเว้นจากกิจการงานทั้งปวง ทานข้าวทานน้ำมาให้พร้อม เพราะหลวงลุงจะจัด

หลักธรรมให้แบบเต็มๆ ที่สำคัญเป็นการฝึกหลักธรรมคือขันติธรรม ความอดทน บุญก็ได้ ใจก็อดทน ไม่เช่นนั้นบุญก็ไม่ได้ ใจก็เป็นบาป บางคนเป็นโรคเบาหวานมา ต้องทานข้าวทานยาตรงเวลาช็อคต่อหน้า ต้องปฐมพยาบาลคืนกลับมาก็มี หลวงลุงเคยบอกต้องให้หลักธรรมมาภิบาลรักษาใจญาติโยม ผมก็บอกท่านว่าหากหลวงลุงเทศน์ไม่ดูเวลา ไม่ใช่หลักธรรมมาภิบาลครับ แต่จะเป็นหลักยมบาลฆ่าโยมครับ

ไปทำฟันปลอม หมอฟันฟันยับ

หลวงลุงท่านบ่นในห้องฉัน ว่าฟันปลอมของท่านคงชำรุด เคลื่อนที่ขบเหงือกท่าน เวลาเคี้ยวอาหารเจ็บปวดแทบฉันไม่ได้ ท่านเจ้าคุณมอบหมายให้ผมขับรถพาหลวงลุงไปพบหมอฟัน ได้สอบถาม หาหมอฟันมีคลินิกหมอฟันปลอมทำฟันปลอมเก่งมาก จะทำซี่เดียวก็ซี่หรือทั้งชุด แต่ต้องให้เจ้าของฟันไปพบหมอด้วยตัวเอง ผมนำพาหลวงลุงไปที่ราชบุรี เมื่อไปถึงผมนิมนต์หลวงลุงนั่งรอในรถก่อน ผมจะไปสอบถามดูว่าไซ่นี้ไหม ผมเข้าไปพบหมอฟัน แจ้งคุณหมอมว่ามีพระอายุ ๘๐ กว่าปี ท่านจะมาตรวจฟันปลอมที่ท่านใช้ว่าแก้ไขได้ไหม หรือจะต้องทำขึ้นมาใหม่

คุณหมอฟันปลอม เมื่อทราบว่าเป็นพระคุณเจ้ามาทำฟันที่ร้านตนก็ดีใจ ลักษณะเป็นคนใจบุญ ผมมองรอบๆ ทั่วห้องทำฟันปลอมของคุณหมอ บนหิ้งพระมีรูปพระห่มจีวรสีออกดำๆ ยิ้มสง่างาม อยู่ในกรอบกระจกอย่างดีมีแจกันคู่ทองเหลืองปักดอกบัวและ

ดอกไม้สี่เหลี่องสดใหม่ แสดงว่าเพิ่งบูชาเมื่อเช้านี้ ด้วยความเคารพศรัทธาอย่างมาก ที่ผนังห้องยังมีรูปพระดั่งกล่าวอีกหลายภาพ พระที่ว่านี้กำลังตกเป็นข่าวดังมากแทบทุกช่องทีวีหนังสือพิมพ์ทุกฉบับว่ามีอะไรกับสึกาในวัด สำนักอยู่แถบเมืองกาญจนบุรี

คุณหมอบอกผมว่า ผมเป็นคนชอบทำบุญตักบาตรทุกเช้า ฟังธรรมของพระอาจารย์ตลอด ถ้ามีพระคุณเจ้ามาทำฟันที่ร้านผม หากท่านเทศน์เป็นที่ประทับใจ ผมเกิดศรัทธา ผมจะถวายฟันฟรี เพราะผมชอบการฟังธรรม ผมแฉ่งคุณหมอว่าหลวงพ่อที่มา ท่านเทศนาได้เก่งแตกฉานในธรรม สงสัยอะไรในธรรม ถ้ามท่านได้เลย ครับ เดี่ยวผมจะนิมนต์ท่านลงมาจากรถครับ

เมื่อไปถึงรถผมกราบเรียนหลวงลุงครับ หมอฟันนิมนต์ลงไปทำฟันได้เลยครับ คุณหมอเป็นคนใจบุญสุนทาน ชอบฟังธรรม เห็นว่าหากเทศน์ถูกใจ ได้ฟันฟรีกลับวัด แต่มีเรื่องหนึ่งที่ผมต้องกราบขออรั้ง ขอไว้เป็นพิเศษครับ ห้ามพูดวิจารณ์ถึงโดยเด็ดขาดครับ

หลวงลุง : เรื่องอะไรวะ

ผม : การพูดวิจารณ์ถึงพระอาจารย์ของหมอฟันครับ

หลวงลุง : อาจารย์ของหมอฟันเป็นใครวะ ทำไมไม่ให้พูดถึง

ผม : อักษรย่อ ย.ต. ครับ

หลวงลุงพยักหน้าเป็นอันรู้กัน หลวงลุงนั่งลงที่โต๊ะรับแขกในร้านหมอฟัน คุณหมอก็มกราบด้วยความนอบน้อม หลวงลุงกับ

หมอฟันทักทายกัน หลวงลุงได้เทศนาถึงอานิสงส์ของการรักษา
ภิกษุอาพาธเทียบเท่ากับการได้รับการรักษาพระพุทธเจ้า เพราะพระสงฆ์
เป็นผู้สืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้า หมอฟันปลื้มปิติปราโมทย์
ยินดีในการรักษาทำฟันปลอมถวายหลวงลุงในครั้งนี้ คุณหมอนิมนต์หลวงลุงขึ้นนอน บนเก้าอี้เอนนอนอ้าปาก เพื่อตรวจดูปาก
ท่าน แต่หมอไม่ได้บอกให้ท่านหลับตาด้วย พอหลวงลุงเอนกายลง
ตาท่านก็มองขึ้นไปจับจ้องภาพที่มีรอยยิ้มบนหิ้งพระของคุณหมอ
และแล้วสิ่งที่ผมหวั่นวิตกก็เกิดขึ้นจนได้ หลวงลุงผลุดกายขึ้นมา นั่ง
กล่าวขึ้นว่า

“คุณโยมหมอ อาตมาขอเวลาอธิบายชี้ทางสว่างให้โยม
หมอ พระที่แท้จริงนั้น บวชเข้ามาแล้วต้องศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัย
อยู่ในธรรมวินัย ละกามเรื่องทางโลกออกให้หมด ไม่ใช่ชาวบ้าน
แล้ว ที่จะมามีหญิงสาว พูดตรงๆ คือมีเมีย หากอยากมีเมียก็ควร
ออกไปครองเรือนเป็นชาวบ้าน”

ผมนั่งอยู่ข้างๆ หลวงลุงเอามือบีบข้อเท้าหลวงลุงไว้เพื่อให้
ท่านหยุดพูด

หลวงลุง : ใ้ฉันมาจับขาไว้ทำไมวะ ข้ากำลังให้ดวงตาชี้ทางสว่างให้
คุณหมอ มาคอยขัดขาข้าอยู่ได้

ผมรีบพูดตัดบท : หลวงลุงครับ คุณหมอมีคนมารอทำฟันอีกหลาย
คน คุณหมอใจดีแฉงควให้หลวงลุงต้องรีบแล้วครับ เกรงใจคุณหมอ

หมอฟันรีบตอบ : ใช่ๆ ครับ ผมยังมีงานอีกเยอะมาก นิมนต์หลวงพ่อนอนลงหลับตาอ้าปากไว้อยู่นิ่งๆ ห้ามพูดจาใดๆ ครับ ฟันออกมาจะไม่สวยครับ

คุณหมอฟันทำการตรวจเช็ค จัดวัดขนาดฟันเกือบ ๓ ชั่วโมง กล่าวชื่นว่าขอนิมนต์หลวงพ่อกลับวัดพักก่อน ฟันอีก ๓ วันมารับฟัน ท่านต้องมาด้วยตนเองเพื่อมาทดสอบฟันครับ ตอนกลับวัดบนรถ

ผม : หลวงลุง ผู้ที่หลวงลุงพูดถึงว่าไม่ดีนั้นคือพระอาจารย์ของหมอเขาต้องว่าดีที่สุดในของเขาแน่ๆ ไม่งั้นคงไม่เอามาขึ้นหิ้งพระบูชาขนาดนี้หรือครับ ทำไมไม่รอให้ได้ฟันมาเป็นของหลวงลุงก่อนค่อยไปว่าอาจารย์หมอที่หลังละครับไปว่าเขาไม่ดี ฟันหลวงลุงจะออกมาดีหรือไม่ก็ไม่รู้

ถึงวันรับฟัน ผมไปกับหลวงลุง รอลุ้นว่าฟันปลอมจะออกมาดีไหม ครั้งนี้ผมต้องนั่งประชิดใกล้เพื่อห้ามหลวงลุงพูดถึงอาจารย์ของหมอฟันอีก หมอฟันปลอมได้ให้หลวงลุงทดสอบใส่ฟันปลอมทดลองขบฉันทานอาหารดูหลายๆ ชนิดจนมั่นใจว่าใช้ได้

หมอฟันพูดว่า : ถ้าเป็นคนทั่วไปทำทั้งฟันบนฟันล่างทั้งชุด ผมคิดหลักหมื่น ผมคิดถวายหลวงพ่อ ๔,๕๐๐ ครับ ตอนแรกคิดว่าจะคิดครึ่งหนึ่ง ๕,๐๐๐ บาท ก็ถวายเป็นค่าน้ำมัน ๕๐๐ บาทครับ

จากกลับวัดในรถ ผมทักหลวงตาขึ้นว่า “เป็นอย่างไรครับ หลวงลุง ไปว่าอาจารย์เขาเป็นของปลอม หลวงลุงก็มาหาของ

ปลอมเช่นกัน ฟันปลอมคุณหมอเลยฟันฟันปลอมเข้าให้ ดินะครับ
ที่ผมกราบนำท่านพระครูปลัดอินศรท่านให้ตั้งคึดติดตัวมาเกินไว้ ไม
งั้นคงกลับวัดโดยไม่มีฟันครับ”

ศรัทธาเพิ่มมากขึ้น

วัดญาณเวศกวันมีพระนวกะเข้ามาบวชจำพรรษา ที่พักอาศัย
กุฏิเต็ม ศรัทธาญาติโยมเดินทางมามากขึ้นเป็นทวีคูณ บ้างก็มาตาม
ผลงานหนังสือของท่านเจ้าคุณ บ้างก็มาตามลูกหลานที่มาบวช
กำลังคนวัดที่ปฏิบัติต่อพระสงฆ์และผู้คนที่มาวัดไม่เพียงพอ
โยมกรรมการวัด พระสงฆ์ปรึกษากันเห็นควรรับคนนอกเข้ามา
ช่วยงานวัดลำพังพี่ขจรกับผมไม่สามารถทำงานใหญ่นี้ได้ ได้คมสัน
เจ้าต่อม เจ้ารุจ (หลานพี่ขจรจากสุพรรณบุรี)

ช่วงนี้คุณปู่บวบผาและคุณลุงธวัชได้รวมกันซื้อที่ริมเขื่อนกระเสียว
อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ปี ๒๕๓๗ ผมขันอาสาไปบุกเบิก
พัฒนาที่เขื่อนกระเสียวหลายไร่พอควร ตอนนั้นแทบไม่มีต้นไม้
ใหญ่ เป็นไร่มันสำปะหลังรกร้าง ต้นกระถินเล็กๆ ขึ้นเต็มพื้นที่ไป
หมด ผมได้ปลูกกระท่อมริมเขื่อน จุดตะเกียงยังไม่มีไฟฟ้าควบคุม
งานรถไฟต้นปรับพื้นที่ปรับถนนภายในที่ ต่อมาคุณปู่บวบผาติดต่อ
ไฟฟ้ามาลง เริ่มพัฒนาที่ริมเขื่อนมีที่พักอาศัยอย่างถาวร

ช่วงนี้ผมได้ห่างหายไปจากวัดญาณฯ เป็นช่วงๆ เมื่อมีงาน
สำคัญที่วัด ตีรถจากเขื่อนไปวัดญาณฯ ไปๆ มาๆ เป็นประจำหลาย

ปี คุณปู่บุนผาเริ่มสร้างกุฏิริมเขื่อน เป็นกุฏิเรือนไม้แถวยาวหลายห้องเพื่อท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูปลัดอินศร หลวงลุง พระติดตามอีก โดยให้ผมอยู่ควบคุมงานแทนคุณปู่

คุณปู่บุนผาเคยเอ่ยกับผมว่าไอ้หนู วันข้างหน้าท่านเจ้าคุณหลวงลุงจะได้มาอยู่พักจำพรรษาระยะยาวในบั้นปลายชีวิตท่าน บั้นปลายชีวิตหลวงลุงได้จบลงที่วัดญาณเวศกวันก่อน

เมื่อกุฏิสร้างเสร็จ คุณปู่บุนผาได้นิมนต์ท่านเจ้าคุณพระครูปลัดอินศร หลวงลุงมาพักทดลองศรัทธากุฏิใหม่ริมเขื่อน หลวงลุงกับผมได้พบกันที่ริมเขื่อน หลวงลุงถามผม ที่เอ็งหายไปจากวัดญาณฯ เอ็งมาทำคุณประโยชน์ให้คุณบุนผานี้เอง เอ็งมันสารพัดประโยชน์นะไอ้ลิงหลอกเจ้า จงจำคำข้าไว้ จงทำตัวให้เป็นเพชรให้มีคุณค่าอยู่เสมอ

ที่ริมเขื่อนได้พัฒนาถึงขั้นตั้งเป็นค่ายอบรมคุณธรรม มีโรงเรียนหน่วยงานราชการต่างๆ ในระดับจังหวัดและระดับภาคในนามมูลนิธิบรรจงสนิท-สหปฏิบัติฯ และค่ายพุทธบุตรอารยาภิวัตน์ มีทีมงานพระจากมหาจุฬาฯ เป็นวิทยากรให้ความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม หลากๆ รุ่นที่เข้ามาอบรมครั้งละ ๑๐๐ คนถึง ๒๐๐ คน รวมแล้วคงเป็นหลายหมื่นคนขึ้นไป

คุณปู่บุนผาได้จัดโซนที่ดินเพื่อสร้างกุฏิถวายท่านเจ้าคุณพระติดตามพระอุปัฏฐากได้นิมนต์ท่านเจ้าคุณมาพักรักษาสุขภาพตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ เสด็จพระราชดำเนินมากราบนมัสการตลอดจนสนทนาธรรม สมเด็จพระพุทธิโชษาจารย์ ท่านชยสาโร ท่านพระครูปั้น นั่งอันดับถวายการต้อนรับ

ท่านชยสาโร ท่านพระครูปั้น ผมเคยเรียกท่านแบบนี้มาตลอด ผมได้เข้าเฝ้ารับเสด็จ รับของจากพระหัตถ์พระองค์ ในตอนนั้นในใจคิดถึงหลวงลุง หากหลวงลุงยังอยู่แข็งแรงดี หลวงลุงท่านอินศรต้องได้นั่งอันดับ ๕ รูปถวายการต้อนรับพระองค์ท่าน

ใจสู้เพราะหลวงลุงสอน

ปี ๒๕๔๑ ผมได้เข้าสมัครสอบ เป็นนักเรียนพลตำรวจที่โรงเรียนตำรวจภูธร ๗ นครปฐม แม้เวลาอ่านหนังสือแทบไม่มีสอบข้อเขียนผ่าน ไม่บอกใคร เก็บเงียบเป็นความลับ รอกการทดสอบทางร่างกายวิ่ง ๑ กิโลเมตร ภายใน ๔ นาทีและว่ายน้ำ ชุ่มวิ่งสร้างกำลังขึ้นมาบนสันเขื่อนกระเสียว ว่ายน้ำในเขื่อน เมื่อวิ่งโดยมีเวลาบิบบังคับ เมื่อยล้าสาหัส ใจจะขาดเป็นลมลง ทดสอบวิ่งหลายวัน เวลาเฉียดฉิว ใจเริ่มท้อไม่เอาแล้วตำรวจ เดินกลับมาที่พักเขื่อนแบบท้อแท้ จิตก็นึกถึงคำพูดหลวงลุง ตอนท่านเล่าถึงชีวิตวัยเด็กวัยหนุ่ม วัยเด็กหลวงลุงเป็นลูกกำพร้าแต่เยาว์วัย พ่อกับแม่จากท่านไป ชีวิตท่านต้องอาศัยอยู่กับญาติทางพ่อท่าน ที่ทางของพ่อแถววัดคลองตะเคียน ญาติก็ยึดเอาไปเป็นของตัวเอง วัยเด็ก

ท่านต้องพึ่งพาอาศัยญาติคนอื่นตลอด ชีวิตลำบาก โตขึ้นไปทำงานตามที่ต่างๆ ไปเป็นลิเก ทำงานที่การรถไฟ ด้วยหลวงลุงมีคู่ชีวิตครองเรือนก่อนบวช คุณยายทองใบ คุณยายได้สิ้นเสียชีวิตไปก่อนหลวงลุงนานหลายปีในวัย ๗๐ กว่าปี ไม่มีบุตรทายาทด้วยกัน ญาติพี่น้องต่างๆท่านที่ผมเคยสืบหาตาม ที่อยู่ที่หลวงลุงบันทึกไว้อยู่ที่บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นญาติทางด้านคุณยาย ส่วนญาติฝ่ายหลวงลุงไม่มีที่อยู่ติดต่อได้เลย เมื่อสิ้นคุณยายลงไป ท่านเหมือนไร้ญาติขาดมิตร หลวงลุงเคยบอกผมว่า ท่านมีท่านเจ้าคุณ คุณบุบผา โยมวัดหลายๆ ท่านเป็นเหมือนญาติที่แท้จริง หลวงลุงยกท่านเจ้าคุณไว้เป็นที่เคารพศรัทธามากที่สุด

คำพูดหลวงลุง ทำให้มีพลังขึ้นมาสู่ “เอ็งต้องเป็นที่พึ่งแห่งตน อย่าคิดอาศัยผู้อื่น แม้ญาติก็อาศัยพึ่งพาไม่ได้ตลอด จงอดทนต่อสู้ สร้างตนเองขึ้นมาให้เป็นที่พึ่งแห่งตน” เมื่อท้อที่ไร นึกถึงคำพูดหลวงลุง ทำให้มีพลัง ผ่านการทดสอบเข้าเป็นนักเรียนตำรวจได้สำเร็จ เมื่อถึงวันรายงานตัวเข้าโรงเรียนตำรวจ ไปกราบลาท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูปลัดอินทร และหลวงลุง เมื่อหลวงลุงรู้ว่าศิษย์ก้นกุฏิสอบเข้าตำรวจได้ ท่านยินดี ดีใจมากกว่าท่านอื่น

หลวงลุงถามว่าจะเข้าโรงเรียนตำรวจ มีเรื่องใช้จ่ายอะไรไหม ผมก็ตอบท่านว่า มีครบซื้อรองเท้ากีฬา เสื้อผ้าชุดเครื่องแบบต่างๆ หลวงลุงจัดให้ผมได้รับมอบเงิน ๙,๐๐๐ บาท ไปใช้จ่ายเพื่อเข้าโรงเรียน ผมหายเข้าโรงเรียนไป ๓ เดือน กลับมาตัวดำผอม เพราะ

การฝึกหนักมากช่วงเดือนแรกๆ มากราบหลวงลุง บอกท่านว่าผมหายไปนานจากวัดญาณฯ ตอนนี้ผมเป็นคนนอกวัดแล้ว ห้องที่เคยนอนมีคนใหม่มาอยู่แทน

หลวงลุงบอก เอ็งจะเป็นคนนอกได้อย่างไร ข้าจะการันตีเองเป็นคนของข้า ข้าจะไปกราบท่านเจ้าคุณขอเอ็งให้อยู่วัดญาณฯ ได้เหมือนเดิม หลวงลุงจัดแจงหาห้องพักที่หลับที่นอนที่กุฏิให้ผม ความผูกพันของหลวงลุงกับผม ผมเคารพรักศรัทธาหลวงลุงเป็นญาติผู้ใหญ่ของผม ท่านก็รักให้ความเมตตาเอ็นดูผมมาตั้งแต่วัดพระพิเรนทร์เหมือนเป็นลูกเป็นหลานจริงๆ ของท่าน

หนุ่มานเผากรุงลงกา

เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ของหลวงลุงที่ผมได้ประสบพบหากจะนำมาเล่าเขียนให้รับรู้กันทุกเรื่องคงเป็นเรื่องเล่าเล่มใหญ่ จึงขอยกมาเล่าเป็นปฐมบท เพื่อให้ผู้ฟังได้เห็นภาพอัตลักษณ์ที่ไม่มีใครเหมือน หรือเหมือนใครของหลวงลุง มีหลวงลุงอยู่ที่ไหน จะมีเสียงหัวเราะร่าเริงเบิกบานใจ เป็นเอกลักษณ์พิเศษของหลวงลุง ท่านเจ้าคุณ ท่านเจ้าคุณอินศร ก็ได้หัวเราะ เพราะมีหลวงลุงท่าน จะหาเรื่องเล่าของท่านออกนำมาเสนอผู้ฟัง แทบทุกเรื่องต้องมีเสียงฮาฮา โดยเฉพาะในระหว่างการเดินทางบนรถ มีผมเป็นพลขับ หลวงลุงจะหาเรื่องออกมาต้งบท โต้ว่าที่ชิงไหวชิงพริบกับผม หลวงลุงท่านเป็นคนไม่ยอมแพ้ใครในเรื่องไหวพริบ ท่านเจ้าคุณท่านนั่งฟังรอดูว่า อาจารย์กับลูกศิษย์ใครจะจนมุม

โดยส่วนมาก หลวงลุงจะถูกผมปิดต้อนเข้ามูม เข้าทางตัน เช่นเรื่องหนุมานเผากรุงลงกา หลวงลุงจะเล่าว่าหนุมานหาทางดับไฟไหม้ที่ทางตนเองไม่ได้ เทียวเหาะเหิรเดินอากาศไปหาพระอินทร์ พระพรหม พระนารายณ์ วุ่นไปทั่วเพื่อดับไฟที่ทาง

หลวงลุงถามผม : ใ้อ์ลึงหลอกเจ้า หากเป็นเอ็ง เป็นหนุมาน เอ็งจะดับไฟที่ทางอย่างไรวะ

ผม : ง่ายนิดเดียวครับ ดับไฟแต่ต้นลมครับ เหตุแห่งทุกข์เกิดที่ไหน ก็ดับตัดที่นั่นครับ

หลวงลุง : เอ็งจะทำอย่างไรวะ

ผม : ตัดทางหนุมานครับ ง่ายนิดเดียว ตัดทาง ตัดในส่วนที่ไฟลุก เอาทางที่ไฟลุกไม่ดับติดตลอดเวลาไปทำตะเกียง แทนหลอดไฟก็ได้ครับ หนุมานฤทธิ์เยอะ ก็เสกทางตัวเองให้งอกออกมาใหม่ก็จบ ไม่ต้องวิ่งไปหาท่านนั้น ท่านนี้ ให้ช่วยครับ หลวงลุงเจอमुखนี้เข้าไป บ่นขึ้น เอ็งมันแสบจริงๆนะ ใ้อ์ลึงหลอกเจ้า เสียงหัวเราะขบขันในรถตลอดการเดินทาง

ลุงหอม (นายแพทย์เกษม อารยางกูร) ได้ตรวจสุขภาพหลวงลุงในรอบปีหลายครั้ง ไม่พบโรคภัยใดๆ นอกจากโรคชราภาพ ลุงหอมบอกว่าหลวงลุงมีสุขภาพดี จิตใจดี เพราะเสียงหัวเราะร่าเริง ลุงหอมบอกผม พาหลวงลุงร่าเริงอยู่เรื่อยๆนะมงคล ท่านจะได้แข็งแรง ซึ่งตรงกับหลักธรรมเริ่มแรก

อันดับแรกที่น่าพาธรรมอย่างอื่นเกิดตามขึ้นมา คือ ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข สมาธิ มาเปิดทางให้ปัญญา บุคคลจะพบสุขได้ อันดับแรก ต้องละทุกข์ก่อน หากจิตใจห่อเหี่ยว ไม่ว่าจะเรียงสวดใส่ หงอยเหงา ซึมเศร้า กัดกั๊ก คับแคบใจ เพราะมีทุกข์เป็นเหตุ ความสุข ธรรมความเบิกบานใจ ก็ไม่เกิด ธรรมอื่นๆ ก็ไม่เกิด

ธรรม ๕ ข้อที่ว่าจะเกิดขึ้นได้ มีปราโมทย์เป็นปฐมบท บุคคลนั้นจะต้องเข้าใจตน คนอื่น สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งรอบข้าง เข้าใจหลักธรรมชาติ มองโลกในแง่ดี สิ่งดีๆ ก็จะเกิด ปราโมทย์ก็จะเกิด โดยธรรมชาติของจิตที่คิดดี ทำดี เป็นหลักธรรมที่ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ท่านกล่าวแสดงไว้

เมื่อลูกศิษย์ต้องจากลาจากอาจารย์

เมื่อจบจากโรงเรียนตำรวจ นครปฐม เลือกแต่งตั้งลงโรงพัก ในถิ่นรอบๆ วัดญาณเวศกวัน ชีวิตยังวนเวียนกลับมาสู่วัดญาณฯ มาช่วยงานที่วัดญาณฯ เหมือนเดิม เป็นทั้งตำรวจ ทั้งเด็กวัด

ปี ๒๕๔๗ พ่อผมได้ล้มป่วยเสียชีวิตลง แม่ก็เริ่มไม่สบาย เจ็บป่วยมาโดยตลอด ผมตัดสินใจทำเรื่องย้ายกลับภูมิลำเนา จังหวัดอุดรธานี เพื่ออยู่ใกล้แม่ ชีวิตได้ห่างหายไปจากวัดญาณฯ หลายปี กลับมาวัดญาณฯ เพื่อมาราบเยียมเยียนท่านเจ้าคุณหลวงลุง ถึงตอนเย็น ผมรอการลงมาเดินของท่านเจ้าคุณรอบอุโบสถ ครั้งนี้มีเพียงท่านเจ้าคุณกับพระอุปัชฌาภมาเดิน ไม่มีหลวง

ลุงเหมือนเดิม ท่านเจ้าคุณบอกว่า หลวงลุงท่านชราภาพลงมาก ไม่แข็งแรงเหมือนเดิม เดินนานๆ ไม่ได้ ความจำหดหายจำใครแทบไม่ได้

ผมเดินตามไปส่งท่านเจ้าคุณถึงกุฏิ เมื่อไม่มีใคร ท่านเจ้าคุณบอกให้ผมไปเยี่ยมหลวงลุงและทดสอบความจำ ท่านว่าเมื่อลูกศิษย์ผู้เคยอยู่ใกล้ชิดกลับมา ได้พบกับบุคคลอันเป็นที่รักเหมือนญาติสนิทของท่านได้อยู่ใกล้ ความทรงจำในอดีตของหลวงลุงจะกลับมาหรือไม่ โดยขอให้ท่านวาดรูปใบหน้าหนุ่มมานที่หลวงลุงเคยวาดเขียนในสมัยท่านแข็งแรงเป็นภาพที่สวยงามมาก มีเส้นลายไทยลายกนก หู ตา คิ้ว คาง ปาก เขี้ยว ฟัน หลวงลุงเป็นศิลปินจริงๆ

ผมเตรียมกระดาษแผ่นใหญ่ ปากกาเมจิกเส้นใหญ่ขึ้นไปกราบหลวงลุงบนกุฏิ เมื่อหลวงลุงพบผม ท่านดีใจมาก ยิ้มออกมาเรียกผม “มงคล เอ็งหายไปไหนตั้งนาน” ผมขอถวายน้ำปานะขงโมโลเหมือนที่เคยทำปฏิบัติท่านมาหลายปี ชวนท่านคุยเรื่องราวต่างๆ เพื่อจะฟื้นความทรงจำของท่านกลับมา พูดไปเรื่องอื่นๆ หลวงลุงจะถามซ้ำๆ “เมื่อไรเอ็งจะย้ายกลับมาอยู่วัดญาณฯ” ผมตอบว่า “ถ้าหลวงลุงวาดรูปใบหน้าหนุ่มมานที่สวยงามเหมือนแต่ก่อนผมอาจจะย้ายกลับมาครับ” ผมยื่นปากกาเมจิกกระดาษให้หลวงลุง หลวงลุงตั้งหลักสติ บรรจงวาดรูปใบหน้าหนุ่มมาน มือท่านนิ่งลากลายเส้นด้วยความตั้งใจ น้ำตาผมก็ไหลออกมา ผมรีบซับน้ำตา ใบหน้าหนุ่มมานที่ท่านวาดวันนี้อายุท่าน ๙๕ หรือ ๙๖ ปียังสวยงามเหมือนเดิม ไม่มีต่างจากภาพในสมัยเก่านั้น

ผมยกยอหลวงลุงว่ายังแข็งแรง ความสามารถชำนาญการ วาดรูป ไม่แพ้วัยรุ่น หลวงลุงตอบ เด็กรุ่นใหม่สู้เข้าไม่ได้หรอกเรื่อง หนูมาน ผมนำภาพวาดใบหน้าหนูมานไปมอบถวายท่านเจ้าคุณ เมื่อท่านเจ้าคุณเห็นภาพแล้ว ท่านกล่าวว่า “จิตของคนเรามีพลังได้ สำนึก เมื่อจิตได้สำนึกถูกกระตุ้นปลุกให้ตื่นขึ้นมาด้วยพลังใดๆ ความทรงจำในอดีตจะฟื้นตื่นขึ้นมาโดยธรรมชาติในสัญญาของจิต”

อีก ๒ ปีต่อมา ก่อนหลวงลุงจะสิ้นดับขันธสงฆ์ ผมเข้ามากราบ เยี่ยมท่านในช่วงเย็น พบหลวงลุงนั่งรถเข็น มีบุรุษพยาบาลเข็นรถ ท่านชมรอบๆ วัด ผมเข้าไปกราบหลวงลุงที่เท้า ท่านเงยหน้ามอง หลวงลุงจ้องหน้าผมครู่หนึ่งมือชี้มาทางผม “มงคล มงคลไปไหนมา ไปไหนมา” ท่านพยายามทักถามหลายอย่าง พลังเสียงไม่มี จับ ใจความไม่ได้ บุรุษพยาบาลถามผม “คุณชื่อมงคลหรือครับ” ผม พยักหน้า “ใช่ครับ” บุรุษพยาบาลบอกหลวงลุงจำใครไม่ได้เลย แต่ จำคุณได้ เรียกชื่อได้ถูก “ที่กุฏิหลวงลุงมักจะเรียกผมว่ามงคล ท่าน คิดว่าผมเป็นคุณ”

ผมกราบลาหลวงลุงเพื่อลากลับ มายืนอยู่ข้างรถ บุรุษ พยาบาลเข็นรถออกไป หลวงลุงหันกลับมามองที่ผม เหมือนเป็น การมองเห็นเป็นครั้งสุดท้าย ในการจากลาในครั้งนี้ น้ำตาไหล ออกมา ผมยกมือขึ้นพนมกล่าวขอขมาหลวงลุง ในสมัยที่หลวงลุง ตกสะพานไหลหัก ผมไปเฝ้าไข้ท่าน เคยลั่นวาจาบอกหลวงลุงจะไม่ ทอดทิ้งหลวงลุงในยามที่หลวงลุงเจ็บไข้ได้ป่วย แต่บัดนี้ด้วย

ภาระหน้าที่การงานไม่อาจจะย้อนเวลากลับมาทำหน้าที่ตรงนี้ได้ ผมมองไปที่ พี่ บุษพูพยาบาลซึ่งกำลังเซ็นรถหลวงลุงอยู่ ขอขอบพระคุณพี่บุษพูพยาบาลจากใจที่ได้ทำหน้าที่แทนผมทั้งหมด

ปีต่อมา ผมได้ข่าวจากคุณป้าบุบผาว่าหลวงลุงฉายท่าน มรณภาพลงแล้ว ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่วัดญาณฯ ใต้อุโบสถ ผม เดินทางมาวัดญาณฯ เข้าไปกราบท่านเจ้าคุณอินศร ได้มอบ พวงมาลัยให้ผม ท่านบอกให้ผมไปกราบหลวงลุงของเราะ มงคล ผมได้นำหมอนลายซิดที่แม่ผมทำด้วยมือมาถวายต่อหน้าศพหลวงลุง เมื่อท่านใดจะได้มากกราบลงหมอนใบนี้ วางพวงมาลัยลงบนหมอน กราบขอขมาลาโทษ หลวงลุงครับ ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจ ก็ดี ในช่วงที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับหลวงลุง สิ่งใดที่ผม ลูกศิษย์คนนี้เคย ละเมิด ล่วงเกินหลวงลุง จะด้วยเจตนาหรือไม่เจตนาหรือประมาท พลาดพลั้งไป ขอหลวงลุงยกโทษ อโหสิกรรมให้ลูกศิษย์คนนี้อ ย่าได้ถือโทษเป็นภัยเป็นกรรมต่อกันเลยครับ หากบุญวาสนานำพา พบหน้าอีก ขอให้ได้มาเกิดร่วมบุญกุศลกันอีกนะครับหลวงลุง

อาลัยจากใจศิษย์ก้นกุฏิหลวงลุง

ด.ต.มงคล รัตนรองใต้

ตามพระที่นั่งเก้าห้อง ไปเรียนธรรม

ต้ม ธีรารมโร

พบกันในต่างแดน

แสนภูมิใจที่ได้เป็นศิษย์

เป็นที่ดีของวัดญาณฯ

ท่านเป็นอาจารย์ตลอดไป

ผมนั้นเรียกได้ว่ามีความสนิทสนมคุ้นกับหลวงลุงฉายพอสมควร เมื่อหลวงลุงฉายจากไปแล้ว ทำให้ผมคิดและคิดถึงหลวงลุงอยู่เนืองๆ ตอนนี้มีโอกาสจึงอยากจะเล่าเรื่องของหลวงลุงฉายที่ทำให้ผมประทับใจอยู่หลายเรื่อง

พบกันในต่างแดน

เป็นเวลากว่า ๓๐ ปีมาแล้วที่ผมได้มีโอกาสพบหลวงลุงฉายซึ่งอยู่ในคณะของท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (สมณศักดิ์ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ในขณะนั้น) และท่านพระครูปลัดปิฎกวัฒน์ (สมณศักดิ์ของพระมงคลธีรคุณ (อินสร) ในขณะนั้น) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งสามท่านได้ร่วมทำศาสนกิจต่างๆ ซึ่งในครั้งนั้นเป็นครั้งแรกที่ พระครูปลัดและหลวงลุงฉายได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากคุณสมยศ แสงสุวรรณ ติดธุระ ไม่สามารถทำภารกิจที่จะดูแลพระทั้ง ๓ รูปนี้ได้ ญาติโยมในอเมริกาฝั่งตะวันตก จึงเลือกให้ผมเป็นผู้ดูแลแทนคุณสมยศ ผมเข้าใจว่าเป็นเพราะผมได้ไปช่วยสร้างวัด (ด้วยแรงงานและฝีมือช่างอันน้อยนิด) และสวดมนต์ทำบุญที่วัดทั้งสองแห่ง คือ วัดพุทธจักรมงคลรัตนาราม Escandido, CA และวัดเมตตาอาราม Garden Grove, CA อยู่เนืองๆ

การเดินทางในครั้งนั้น ผมมีหน้าที่ตั้งแต่เช่ารถ ขับรถ plan การเดินทาง เป็น tour guide ดูแลความปลอดภัย เตรียมอาหาร ไวยาวัจกร ฯลฯ ใน trip นั้น เราได้เดินทางไปหลายรัฐ หลายเมือง และหลายวัด ในฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกา ผมได้เรียนรู้และมีความประทับใจพระทั้ง ๓ รูปนี้มาก แต่ผมขอเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้องหลวงลุงฉายเป็นหลักคือ

- เป็นพระก็ต้องมีปฏิสันถาร การเดินทางไกลในครั้งนั้น ไม่ว่าจะพักที่วัดไทยไหนๆ ก็มีการพบปะพูดคุยกับพระ และญาติโยมมากมาย หลายๆ ครั้ง ก็อยู่จนตี ๔-๕ ทุ่มจนกลับก็มี ไม่ว่าจะเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางเท่าไร หลวงลุงฉายก็ไม่เคยแสดงอาการเบื่อ เหนื่อย ล้าหรือเพลียให้ญาติโยมเห็น และอยู่ช่วยท่านเจ้าคุณรับแขกตลอด แต่อาจจะมีการนั่งหลับบ้างนิดหน่อย
- เป็นพระก็ต้องกล้าหาญในจริยธรรมและโปรดสัตว์ตามควร ทั้งคณะได้ตั้งใจไปพักค้างคืนที่วัดไทยแห่งหนึ่ง ใน

รัฐ Arizona ซึ่งก่อนหน้านั้นไม่ถึงปี ได้มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นในวัดนั้น คนร้ายได้ฆ่าพระ และโยมเกือบ ๑๐ คนหมดทั้งวัด ซึ่งเป็นคดีอื้อฉาวมากและเป็นคดีที่ซับซ้อน มีการจับแพะ จับผิดตัวหลายคน ทำให้คนไทยแถบนั้น มีความหวาดกลัวกันมากว่าจะเกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยอีก ฆาตกรตัวจริงอาจจะยังไม่โดนจับ แต่พระทั้ง ๓ รูปก็ได้ไปให้กำลังใจแก่ญาติโยม และพระใหม่ที่จะไปประจำที่นั่น ทั้งสวดมนต์ เทศน์ ให้พร ใต้ถุนศาลทุกซอกซอกของคนไทยผมจำได้ว่าเจ็บใจมากที่ไม่ได้พกปืนไปด้วย โดยตัดจริตคิดว่าไปกับพระไม่ควรพกอาวุธปืนไปด้วย ก่อนนอนหลังจากได้เดินตรวจความปลอดภัยแล้ว ก็ยอมรับว่ากลัว เพราะมี Hunting Knife อยู่ด้ามเดียว แต่ก็คิดว่าขนาดพระแก่ (หลวงลุง) ยังไม่กลัว แล้วเราจะกลัวได้อย่างไร จำได้ว่านอนที่พื้น ขวางหน้าประตูทางเข้าออก แต่สุดท้ายก็หลับไปด้วยความเพลีย

- เป็นพระก็ต้องศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา ท่านเจ้าคุณและพระครูปลัดนั้น ทุกวันจะมีคำถามเกี่ยวกับอเมริกามากมาย เล่นเอาชะผมหัวหมุนแล้วกัน เจ้าน้องชาย Google ก็ยังไม่เกิดชะด้วย ถ้าจะพูดแบบนักวิชาการก็ต้องพูดว่าท่านมีความสนใจจะรู้ชัด ทั้งภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ พุทธศาสตร์

ไปจนถึงอักษรศาสตร์ ก็ว่าได้ ถ้าพูดภาษาพระก็ต้องพูดว่า ท่านใช้อายุตนะ ๖ เพื่อการเรียนรู้อย่างยอดเยี่ยม และจด diary ตลอดทุกวัน ส่วนหลวงลุงฉายจะสนใจสังเกตมองและถามแต่ในสถานที่ที่ตื่นตาตื่นใจกับเมืองใหญ่ๆ มีแสงสี ดึกสูงๆ สะพานยาวๆ ส่วนป่าเขา ทะเลทรายและมหาสมุทรนั้น หลวงลุงจะรู้สึกเฉยๆ หลวงลุงชอบที่จะหัดพูดภาษาอังกฤษกับผมอยู่เนืองๆ

- เป็นพระก็ต้องเป็นผู้เลี้ยงง่าย จำได้ว่ามีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผมเตรียมอาหารถวายพระไม่ทัน จึงคิดเอาเองว่าพระไทยคงไม่ค่อยได้ฉันอาหารฝรั่ง น่าจะชอบลองดู และได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ผมจึงถวายอาหารจำพวก Hamburger Fries และเครื่องเคียงของอาหารฝรั่ง ท่านเจ้าคุณและพระครูปลัดก็ฉันได้ แต่หลวงลุงฉายนั่งนิ่งไปพักใหญ่ แล้วก็ได้พยายามฉัน โดยที่ท่านเจ้าคุณพูดให้กำลังใจว่าอัดเข้าไป อัดเข้าไปจะได้ไม่หิว ผมจึงรู้ว่าผมพลาด และหลังจากนั้นมา ผมไม่เคยถวายอาหารฝรั่งแก่พระไทยจนบัดนี้
- เป็นพระก็ต้องเกรงใจ รู้จักกาลเทศะ และให้ความสำคัญกับญาติโยมเสมอเหมือนกัน ผมจำได้ว่ามีญาติโยมทั้งไทยและฝรั่งมาคอยพบปะพูดคุย ถามปัญหาธรรมมากมาย อาจจะเป็นเพราะนานๆจะได้พบ

พระซึกที จะมีตั้งแต่ Professor ฝรั่งเศส หมอไทย นักธุรกิจ นักศึกษา จนกระทั่งชาวบ้านคนไทยที่มาสร้างชีวิตใหม่ โดยพระทั้ง ๓ รูปจะให้ความสำคัญกับทุกคน ส่วนหลวงลุงฉายนั้น ชาวบ้านธรรมดาจะรู้สึกชอบใจและชอบท่านเป็นพิเศษ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะท่านมีเวลาให้คนเข้าถึงง่าย พูดจาเป็นกันเองเก่ง และไม่จำเป็นต้องพูดเรื่องธรรมะยากๆ ก่อนที่เราจะจากกัน ท่านเจ้าคุณได้กล่าวอนุโมทนาไวยาวัจฉัยผม ต่อหน้าคนหมู่มาก ท่านกล่าวได้ไพเราะที่สุด ท่านพระครูปลัด และหลวงลุงก็มากกล่าวอนุโมทนาชอบใจ และได้ล่ำลាក់ันเสมือนจะจากกับญาติผู้ใหญ่ที่สนิท รู้สึกใจหายมาก หลังจากนั้นผมก็ตัดสินใจกลับเมืองไทยดีกว่าอยู่ที่อเมริกา พ่อและแม่จะได้ดีใจ ผมก็จะได้ช่วยเหลือประเทศไทยบ้าง และที่สำคัญผมจะได้กลับมาบวชอยู่กับพระทั้ง ๓ รูปนี้อีก

แสนภูมิใจที่ได้เป็นศิษย์

หลังจากใช้ชีวิตในอเมริกาเกือบ ๑๗ ปี ผมก็กลับเมืองไทยทำงานได้ ๓ ปีกว่า ก็คิดว่าถ้าไม่บวชตอนนี้ แล้วจะบวชตอนไหน ซึ่งก่อนบวช ผมก็ได้ไปเยี่ยมเยียนพระทั้ง ๓ รูปนี้แล้วที่วัดญาณเวศกวัน ตอนผมบวชที่วัดญาณเวศกวัน ยังไม่มีโบสถ์ จึงใช้โบสถ์ที่

วัดพระพิเรนทร์ ขณะบวช ที่วัดญาณเวศกวันกำลังสร้างอุโบสถ
รุ่นผมจึงได้ชื่อว่า รุ่นสร้างโบสถ์ และรุ่นหล่อพระประธาน ผมได้
เรียนรู้จากการบวชมากมาย แต่ที่เรียนรู้จากหลวงลุงฉาย มีดังนี้

- หลวงลุงฉายได้สอนวิชาพระวินัย ซึ่งมีการถามตอบกัน
อย่างละเอียด และสนุกสนานมาก แล้วเป็นครั้งแรกที่รู้
ว่าหลวงลุงนั้นจำหนังสือได้ทั้งหมด ว่าปากเปล่าได้ทุก
ประโยค ซึ่งผมไม่เคยพบไม่เคยเห็นมาก่อนในชีวิต ทำให้ผมแน่ใจว่าจากอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน มีพระที่
สามารถจำพระไตรปิฎก และว่าปากเปล่าได้จริง นับว่า
เป็นพระที่มีความอุตสาหะพยายามสูงมาก
- หลวงลุงเป็นพระที่สำคัญมากองค์หนึ่งที่ทำให้วัดญาณ
เวศกวันมีความอบอุ่น คือ ทำให้ญาติโยมและพระมี
ความรักความสามัคคี เป็นสังคมที่มีความสุข เนื่องจาก
หลวงลุงได้ต้อนรับ พุดคุย รับสั่งमतานกับญาติโยมเป็น
ส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ หลวงลุงจะพูดธรรมะ
สอนธรรมะ ถามสารทุกข์สุกดิบได้หมด ญาติโยมหลาย
คนจึงชอบมาคุยกับหลวงลุงมาก ในขณะที่ให้เวลากับ
ท่านเจ้าคุณและพระครูปลัดได้ทำงานหนังสือธรรมะ
อย่างต่อเนื่อง เมื่อนึกถึงหลวงลุง ผมก็พลอยเห็นภาพ
ในอดีตที่ญาติโยมเก่าๆได้ร่วมสร้างทำนุบำรุงวัดมา
ตั้งแต่ต้น พวกท่านไปวัดเป็นประจำ โดยแบ่งเวรแต่ละ

วัน ไปเตรียมอาหารถวายภัตตาหารสงฆ์ ท่านเหล่านั้น มุ่งที่จะถนอมสุขภาพของหลวงพ่อสมเด็จฯ ให้เวลา ท่านทำงาน โดยไม่รบกวนเวลาอันมีค่าของหลวงพ่อ เลย นึกขอบคุณและนึกถึงอุบาสกอุบาสิกาที่มีพระคุณ เหล่านั้น ป่านนี้คงคิดถึงหลวงพ่อเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ไม่ มารบกวน เพราะด้วยโรค covid19 และอยากจะ ถนอมสุขภาพท่านไว้

- คนบ้านเดียวกัน เมื่อแรกพบกันใหม่ๆ หลวงลุงฉาย ถามผมว่าบ้านที่เมืองไทยอยู่ที่ไหน ผมก็ตอบว่าอยู่ที่วัด ตะเคียน (วัดมหาพฤฒาราม) ท่านนั่งไปพักหนึ่ง แล้ว บอกว่าอาตมาตอนเป็นเด็กก็อยู่ที่วัดนั้น เหมือนกัน คือ ว่าเป็นเด็กวัดตะเคียน เมื่อผมบวชเวลาพักผ่อนจาก เรื่องเรียน ผมก็จะมานั่งคุยกับหลวงลุง เมื่อครั้งในอดีต หลวงลุงได้เล่าเรื่องตอนเป็นเด็กวัดมากมายซึ่งผม มองเห็นภาพชัด เพราะบ้านผมอยู่ติดกับวัด ท่าน ผู้เขียนหลายคนคงเล่าไว้มากแล้ว ผมขอเล่าสัก ๒ เรื่อง แล้วกัน คือ เมื่อท่านล้อเด็กวัดที่ชอบแก้มั่งว่าเป็นมอญ มีเคียว ๗ เล่ม มีเข็ม ๗ อันซึ่งแปลว่าไว้ใจไม่ได้ จนท่าน เจ้าอาวาสพระธรรมธราจารย์ได้ยื่นจึงลงโทษเอา แต่ เมื่อมีโอกาสเหมาะ เด็กชายฉายก็ได้เตะสุนัขตัวโปรด ของท่านตกกระไดไปชะบ่่อยๆ

ทุกครั้งที่หลวงลุงเล่า ผมจะขำหัวเราะทุกครั้ง จนกระทั่งบัดนี้ เมื่อนึกถึงวีรกรรมของเด็กชายฉายต่างๆ ผมก็จะอดหัวเราะไม่ได้

หลวงลุงเคยเล่าว่าเมื่อตอนเป็นเด็กวัดได้เห็นพระองค์เจ้า ปฤษฎางค์ซึ่งอยู่บ้านติดกับบ้านผมในซอยทางเข้าโรงเรียนสตรีมหา พุฒารามทางด้านหลัง ท่านรำคาญเสียงเด็กนักเรียนหญิงที่มาวิ่ง เล่นหน้าบ้านท่าน ท่านจึงทรงเหลาไม้หรือปั้นดินเป็นรูปเพศชายไว้ ที่ประตูหน้าบ้าน ทำให้เด็กผู้หญิงก้มหน้าเดินผ่านโดยไม่พูดเล่น เสียงดังอีกเลย

- สิ่งเล็กๆที่แสดงว่ารัก หลวงลุงได้ให้ความรัก ความกรุณาจากสิ่งของเล็กๆ แต่ผมสามารถสัมผัสความรู้สึกของหลวงลุงที่มีต่อผมได้ เมื่อหลวงลุงเห็นผมใส่รองเท้าแตะเก่าๆ ในเย็นวันหนึ่งก่อนจะเดินออกกำลังด้วยกัน หลวงลุงจะจูงผมไปที่กุฏิท่านเดี๋ยวนั้น แล้วให้ผมเลือกคู่มือทันที ผมจะปฏิเสธอย่างไรท่านก็ไม่ยอม ผมจึงยอมท่าน

มีอยู่วันหนึ่ง ผมนั่งอ่านหนังสือธรรมะอยู่ที่กุฏิที่เขาสำโรงดง ยาง อยู่ๆหลวงลุงก็ได้แบกหีบลังไม้มาให้ผม บอกว่าให้ผมเลือกเอา พระเครื่องที่อยู่ในนั้น จะกึ่งองค์ก็ได้ตามชอบใจ ผมงงมากและผมไม่เอาเลยชั้กองค์เดียว เพราะมีเยอะมากอยู่แล้ว ตอนหลังได้ทราบว่า มีลูกศิษย์คนโปรดของท่านมากระซิบบอกท่านว่าผมก็ชอบเก็บสะสมพระเครื่องเหมือนกัน อย่างนี้ถ้าไม่เรียกว่ารักจะได้อย่างไร

ครั้งหนึ่ง ผมได้นั่งคุยกับหลวงลุงที่กุฏิท่าน แล้วผมได้ปรารภว่า รััดประคตเอาจของผมนั้นแข็ง เพราะทำมาจาก plastic และเชือก nylon บางครั้งทำให้ผมเจ็บและรำคาญที่เอาจ ท่านนั้นแหละ ท่านได้รีบไปเอารัดประคตที่ทำจากไหมมาให้ผมทันที แล้ววันหลังก็หามาให้ผมอีก เข้าใจว่าญาติโยมคงมาถวายท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ หลวงพ่อสมเด็จฯ สละให้หลวงลุง แล้วหลวงลุงก็มาให้ผมต่ออีกที อย่างนี้คงต้องเรียกว่าส่งต่อความรักเห็นจะได้ ผมยังเก็บรััดประคตนี้ไว้ทั้งสองเส้น

เป็นทิตของวัดญาณฯ

หลวงลุงฉายพร้อมกับท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ และท่านเจ้าคุณมงคลนั้น เป็นบุคคลสำคัญต่อชีวิตของผมมาก พูดได้ว่า เมื่อเรียนหนังสือ ท่านก็กรุณามอบทุนการศึกษาแก่ผม บวชก็บวชให้ เรียนธรรมะก็สอนให้ เมื่อพ่อมาตาม ท่านก็สีกให้ สวดมนต์ มงคลชัยให้พร น้ำมนต์ที่ท่านอาบรด ตั้งแต่ศีรษะจนทั่วกาย ได้นำความสุข ความเย็นฉ่ำจิตใจ มาจนทุกวันนี้ งานศพพ่อผม งานศพแม่ผม ท่านทั้งสามก็มางานเพื่อปลอบโยน แม้กระทั่งทำบุญตอนแต่งงานที่วัดญาณเวศกวัน ท่านทั้งสามก็มาสวดให้พร และสอนธรรมะในการครองเรือนให้อีก อย่างนี้กล่าวได้ว่าท่านทั้งสามเป็นผู้มีพระคุณต่อผมและครอบครัวอย่างสูง วันที่ผมสีกผมตั้งใจว่าจะรีบทำงานสร้างชีวิต เกษียณแล้วผมก็จะมาอยู่ดูแลท่าน ซึ่งผมก็ทำได้จริงๆ

ผมได้แวะเวียนไปที่วัดในวันเสาร์เป็นประจำ บางครั้งก็นอนค้างที่วัด ตอนเย็นก็ได้เดินออกกำลังกายกับหลวงลุงเป็นประจำ ไม่ว่าจะที่วัดหรือที่เขาสำโรงดงยาง หลวงลุงเป็นพระที่แข็งแรงมาก เดินไม่แพ้คนหนุ่มเลย ชอบที่จะทำงานหนัก

เมื่อท่านชรามากแล้ว ท่านนอนติดเตียง ผมก็ได้ไปเยี่ยมท่านอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เห็นว่าร่างกายของหลวงลุงนั้น ไม่คงที่ ไม่คงทน และไม่คงตัว จริงๆ เรียกได้ว่าหลวงลุงฉาย แสดงธรรมให้ผมดูอีกเมื่อหลวงลุงจากไป ทางวัดก็ได้เก็บร่างท่านไว้ในห้องชั้นล่างของโบสถ์ ซึ่งผมก็ไปหาท่านทุกครั้งที่ไปวัด นึกถึงท่านในวันเก่าๆ เรื่องเก่าๆ เสมอมา ในวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๖ ผมก็จะไปร่วมงานฌาปนกิจของท่านอีก ซึ่งผมรู้แน่ว่าถึงร่างกายของท่านจะไม่อยู่แล้ว แต่คุณงามความดีและคุณสมบัตินี้ของท่านจะไม่หายไป ผมจึงขอรวบรวมการปฏิบัติธรรมของท่านให้ชาววัดญาณเวศกวันได้ระลึกถึง และปฏิบัติตามดังนี้

ท่านเป็นอาจารย์ตลอดไป

เพราะท่าน

- เป็นพระที่มีปฏิสันถารกับญาติโยม
- มีความกล้าหาญในจริยธรรม
- ท่านช่วยสร้างวัด สร้างโบสถ์
- ดูแลวัด เก็บรักษาของส่วนรวม ของพระ ได้เป็นอย่างดี
- ทำความสะอาดวัดเสมอมา
- ดำเนินชีวิตพระอย่างเรียบง่ายเหมือนพระเถรวาทแท้
- มีไหวพริบปฏิภาณสูง
- ศึกษาเล่าเรียนธรรม - บวชแล้วต้องเรียน
- มีความเมตตา กรุณาสูง
- สร้างความสามัคคีให้กับพระและญาติโยม
- ร่วมทำกิจของสงฆ์ เช่น สวดมนต์ (ท่านขัดสัศเค ชุมนุมเทวดา ได้เพราะมาก) ฟังปาติโมกข์ บวชพระใหม่ ฯลฯ เสมอมา
- และท่านก็ได้สอนธรรมะทั้งพูดและการดำเนินชีวิตของท่าน ให้แก่หลายๆคนที่พบท่าน

ฯลฯ

ผมรู้ว่าหลวงลุงฉายจะไม่มีทางหายไปจากวัดญาณเวศกวัน ถ้าคุณสมบัติและธรรมะของท่านยังอยู่ เป็นตัวอย่างให้แก่พระและญาติโยมรุ่นหลังๆ ได้ปฏิบัติตามสืบต่อไป

ถึงหลวงตา

ยังรำลึกถึงหลวงตาเสมอมา จำได้ตั้งแต่เด็กๆ หลวงตาชอบมีของเล็กๆ น้อยๆ ให้โดยตลอดพอรับไปหลวงตาก็มะยี้มด้วยความยินดีเหมือนญาติผู้ใหญ่ได้ดูแลลูกหลาน

ยังมีความทรงจำอื่นๆ อีก โดยมากเป็นเรื่องความสนุกสนาน เช่น เรื่องหลวงตาไม่ฉันทัก จำได้ว่าหลวงตาไม่ฉันทักเลย แม่บอกว่าพี่ชิติดมาในงานนิตเดียวหลวงตาเขียนออกเป็นเรื่องในความทรงจำเล็กๆ น้อยๆ ที่นึกถึงแล้วต้องยิ้มออกมา

รักหลวงตาเสมอ

ฉาน เกษหอม (อ้วน) และครอบครัว

หนีร้อน มาพึ่งเย็น

เมื่อค้นหา จึงได้พบเจอ

ปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๐ กระทบได้อ่านหนังสือของหลวงพ่อสมเด็จเจ้า เล่มหนึ่งแล้วเกิดความประทับใจเป็นอย่างมาก จึงอยากไปหาเพื่อพบเจอ โดยเริ่มต้นค้นหาจากที่อยู่ในหนังสือที่ระบุไว้ที่อำเภอเมืองสามพราน จังหวัดนครปฐม จากนั้นก็เที่ยวลัดเลาะตามหามาเรื่อยๆ ผ่านทุ่งนาป่าช้ามาจนมาถึงวัดญาณเวศกวันที่ตั้งอยู่ข้างหลังพุทธมณฑล ซึ่งบรรยายกาศของวัดในขณะนั้นยังห้อมล้อมไปด้วยทุ่งนาป่าสวนเขียวขจีที่มองออกไปก็ทำให้ใจชุ่มชื่นเบิกบาน และเมื่อมาถึงวัดก็ได้มาเจอหลวงพ่อสมเด็จเจ้า (ในขณะนั้นท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นพระธรรมปิฎก) และได้พบหลวงตาด้วย

เมื่อพบปราชญ์ทางด้านปัญญา (IQ) ก็ได้พบปราชญ์ทางด้านอารมณ์ (EQ)

การได้พบบุคคลและสถานที่สัปปายะในครั้งนี้ เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของชีวิต ทำให้มีความขยันหมั่นเพียรแวะมาเยี่ยมเยียนและได้มาบวชเป็นพระใหม่ในพรรษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และเป็นลูกศิษย์ของหลวงตา (ซึ่งกระทบเรียกท่านตามหลวงพ่อว่า “หลวงลุง”) หลวงตาท่านสอนทางด้านพระวินัยด้วยน้ำเสียงที่ดังฟังชัด นอกจากได้รู้จักหลวงตาแล้ว กระทบยังได้คุ้นเคยกับพระอาจารย์หลายๆ ท่าน เช่น ท่านพระครูปลัดฯ อินศร (ปัจจุบันท่านเจ้าคุณพระมงคลธีรคุณ) ท่านพระสุรเดช (ได้ลาสิกขาแล้ว) ท่าน

หลวงพี่สุทธิ (ปัจจุบันย้ายไปจำวัดที่วัดจากแดง) และท่านพระไวยศุภ (ได้ลาสิกขาแล้ว) จากคนไร่การศึกษา หนีร้อนมาพึ่งเย็นเพื่อได้ การศึกษา เพื่อเรียนรู้ธรรมะเอามาใช้ดับทุกข์

หลังจากกระผมได้ลาสิกขาแล้ว ก็ยังได้มาพักอาศัยอยู่วัดเป็น เวลาปีๆ และตลอดระยะเวลาที่ได้อยู่วัดร่วมกับหลวงตา ท่านเป็น พระที่มีจิตใจดีมีเมตตาต่อผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเสมอ และท่านมีความเป็น กันเองเปรียบเหมือนดังญาติผู้ใหญ่ใจดีที่เวลาพูดคุยแล้วมีความสุข เมื่อหลวงพ่อสมเด็จฯ เดินไปไหนก็จะมีหลวงตาติดตามไปด้วย เสมอ ดุจเงาตามตัว กระผมในฐานะเป็นลูกศิษย์ก็ได้โอกาสติดตาม ปรนนิบัติรับใช้สะสมบุญกุศลตามกำลัง สติปัญญาของตนเอง

และในโอกาสนี้ กระผมขอแสดงความอาลัยด้วยความรักและ เคารพเป็นอย่างยิ่งในการจากไปของท่าน แม้กระผมจะไม่ใช้ลูก ศิษย์ที่ดีที่สุดของท่าน แต่กระผมก็รักและเคารพท่านอย่างที่สุด และจะพึงระลึกเตือนตนเองอยู่เสมอ ให้ไม่ประมาทในการศึกษา พัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาเพื่อเป็นปฏิบัติบูชา สมดังที่เกิดมาได้ พบพระพุทธรศาสนา ได้มาพบหลวงพ่อสมเด็จฯ และหลวงตา ให้ บรรลุจุดหมายตามกำลังสติปัญญาของตนเองให้ได้

กราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อดีตพระสันติกโร

สมนึก ชัยมีเขียว

หลวงลุงฉาย คือหลวงตาของหลาย ๆ คน

๖๔

รูป ชีรติ มัจฉานันท์ นามโคตุดำ น ชีรติ

รูปกายของสัตว์ย่อมร่วงโรยไป
แต่ชื่อและโคตรไม่เสื่อมสลาย

(๑๕/๒๑๐ ; อมฤตพจนานำ ๑๐๓)